

Päättäjien

Metsäakatemia

19

Kirkkonummi
27.4.2005

Kainuu
11. – 13.5.2005

Seminaarijakso
Kirkkonummi 27.4.2005

Maastojakso
Kainuu 11. – 13.5.2005

Toimittajat

Katja Turunen, Eeva Hellström

Kustantaja

Suomen Metsäyhdistys ry.
Salomonkatu 17 a, 00100 Helsinki
Puh. 09 - 685 0880

Taitto

Kuvaste Oy, Joensuu

Kuvat

Erkki Oksanen, Saku Ruusila

Paino

Painotalo Seiska Oy, Iisalmi 2005
ISBN 952-5361-14-4

Julkaisu sisältää vain osan kurssilla pidetyistä alustuksista ja niitä on toimituksessa lyhennetty. Kaikki kurssilla esitetyt alustukset on julkaistu alkuperäisessä muodossaan viitteineen Metsäakatemia [www-sivuilla](http://www.smy.fi/pma). Julkaisun lopussa sijaitsevasta kurssiohjelmasta löytyvät kaikki esitetyt alustukset otsikoineen. www.smy.fi/pma

2	Heikki Juslin TERVETULO A METSÄAKATEMIAAN Metsäkonfliktien tavoitteet ja keinot
3	Juha Akkanen KURSSILAISEN ESIPUHE Olkaamme siis metsäsuomalaisia
6	Mauri Pekkarinen PÄÄTTÄJIEN METSÄAKATEMIAN AVAUS Metsäsektorin menestyksen avaimet yhteistyössä
7	Heikki Granholm Maailman metsät paljon vartijoina
10	Aarne Reunala Metsäpolitiikan suuret kysymykset Euroopassa
12	Pauli Hänninen Kainuu vai Kiina – mikä ratkaisee globaalin yrityksen strategiavalinnoissa?
13	Lauri Junnila Puheesta poimittua: Venäjä metsäteollisuuden investointikohteena – Botnian opit
14	Kari Pasanen Puheesta poimittua: Yhteisenä tavoitteena kannattava ja kehittyvä Kajaanin paperitehdas
14	Annikki Vehniäinen Puheesta poimittua: Osaaminen ja innovaatiot metsäklusterin vahvuus ja elinehto
15	Sixten Sunabacka Puumarkkinat ja puunhankinnan ohjaus – perinteitä ja huipputeknologiaa
16	Juhani Pyykkönen Puheesta poimittua: Ympäristönäkökulmat puunhankinnassa

17	Tapio Kakko Puheesta poimittua: Metsäenergian hyötykäyttö kasvaa
18	Jari Kuuluvainen Monitavoitteinen metsänomistaja paljon vartijana
20	Jorma Tolonen Puheesta poimittua: Painopiste maastoinventoinnista metsäsuunnitelman hyödyntämiseen
21	Veikko Hiltunen Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelu – yhteistyöllä suuntaviivat maankäytölle
23	Juhani Karjalainen Puheesta poimittua: Yhteiset metsät monessa käytössä
24	Hannu Lehtonen Monimuotoisuuden turvaamisen perusteet ja keinot
25	Olli Manninen Puheesta poimittua: Metsiemme eliölajit uhanalaistuvat edelleen
26	Eeva Kuuluvainen Puheesta poimittua: Metsät leikin ja liikunnan areenoina sekä terveyden edistäjinä
27	Leena Hytönen ja Eeva Hellström METSÄAKATEMIAN TULEVAISUUSTYÖPAJAN YHTEENVETO Menestystekijöistä metsäohjelmaan
28	Pekka Ylä-Anttila Puheesta poimittua: Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi
30	Ohjelma ja järjestelyt

Metsäkonfliktien tavoitteet ja keinot

Metsäteollisuus, yhteiskuntavastuu ja maine

Uutisia seuraavalta kansalaiselta ei ole viime kuukausina voinut jäädä huomaamatta metsien käyttöön liittyvä kiista ja konflikti Ylä-Lapissa. Ylä-Lapin metsäkonfliktin kaltaiset kiistat olivat selkeämmin luonnonsuojelukiistoja vielä kymmenen vuotta sitten. Nykyään pelkkä luonnonsuojelu nähdään yleensä liian kapeana päätöksenteon perustana. Sen sijaan metsien kestävää käyttöä ja eri toimijoiden käyttäytymistä on tapana tarkastella yhteiskuntavastuullisuuden viitekehyksessä.

Globaalitaloudessa toimivat metsäteollisuusyritykset joutuvat soveltamaan laajaa yhteiskuntavastuullisuuden käsitettä, jossa haetaan tasapainoa luonnonsuojelun, talouden ja sosiaalisten kysymysten välillä. Tutkimuksissa olemme havainneet, että nämä yritykset korostavat kestävän toiminnan perustana yhteiskuntavastuullisuuden kaikkia kolmea pilaria.

Onko naivia olettaa, että yritykset ottaisivat toimissaan huomioon sekä ekologisen, taloudellisen että sosiaalisen ja kulttuurisen vastuullisuuden. Yhteiskunnallisen vastuullisuuden alueella on erilaisia koulukuntia. Eräät ovat vahvasti sitä mieltä, että keskitty-mällä tuloksetukseen yritykset pitkällä tähtäyksellä toteuttavat parhaiten yhteiskunnallista rooliaan.

Tulkitsen asiaa yritysten maineen kautta. Maailmanlaajuisesti toimivilla yrityksillä ei

ole varaa riskeerata mainettaan ei-vastuullisella toiminnalla. Maine on yrityksille arvokas resurssi, jota suojellaan. Suuryritysten toiminta on läpinäkyvää ja reaaliaikainen tiedonsiirto tekee vaikkapa konfliktit maailmanlaajuisesti julkisiksi hetkessä.

Suomalaisten metsäteollisuusyritysten toimintaan on pyritty 80-luvun loppupuolelta lähtien vaikuttamaan ns. ulkomaankorttia käyttäen. Tämä tarkoittaa kuluttajien tai teollisten loppukäyttäjien boikottiuhaan vetoamista. Reaktioita markkinoilta voidaan odottaa paljon nopeammin kuin hallinnollista tietä käytettäessä.

Miksi sitten ympäristöjärjestöt voivat löytää kaikupohjaa boikottivaatimuksille vaikkapa suurten paperiasiakkaiden keskuudessa? On kysymys paperiasiakkaiden maineesta ja sen vaikutuksesta liiketoimintaan. Suuret teolliset paperinkäyttäjät ovat kovassa kilpailupaineessa esim. elektronisen tiedonsiirron kanssa. Leimautuminen ympäristöstä tuhoavaksi yritykseksi tai toimialaksi olisi fataalia.

Metsäsektorilla kestävyys ja vastuullisuus nähdään usein synonyymeinä. Vastuullisuus tarkoittaa vastuunottoa luonnosta, taloudesta ja ihmisestä. Ympäristöjärjestöt ovat perinteisesti profiloituneet luonnon suojelijoiksi. Ekologismiksi kutsutaan ajattelusuuntaa, jossa luontoa suojellaan ihmiseltä, ei ihmiselle. Määritelmän mukaan ekologismi on radikaalia luontokeskisuutta, jossa yhteiskuntavastuullisuuden periaatteet eivät toteudu.

Heikki Juslin

puheenjohtaja

Suomen Metsäyhdistys ry.

Konflikti, yhteiskuntavastuu ja maine Ylä-Lapissa

Vaikka Ylä-Lapin kysymystä ei lanseerattu ensisijaisesti luonnonsuojelukysymyksenä, tarkoituksena on kaventaa metsien talouskäyttöä. Kiistaa on tiettyjen metsäalueiden käytöstä puun tuotantoon ja/tai porojen laiduntamiseen. Yksiselitteisiä oikeita tai vääriä kantoja tai vastauksia ei ole. On kysymys arvosidonnaisesta asiasta, joka on osoittautunut erittäin herkäsi paikallisesti Inarissa, ja joka on viety myös herkille Keski-Euroopan imagomarkkinoille.

Oppikirjan omaisesti vaatimusten taustaksi rakennettiin konflikti. Konflikti on uskottavampi, jos siihen pystytään sitomaan myötätuntoa synnyttäviä ryhmiä, kuten saamelaiset poronhoitoelinkeinon edustajat – eksoottinen alkuperäiskansa kaukana Pohjolassa. Yhteiskuntavastuun käsite on myös keskeisesti esillä. Tärkeiden elinkeinojen rinnakkaiselo korostavat metsureiden ja poromiesten enemmistön rinnalla myös muut paikalliset asukkaat ja kunnan edustajat. Ylä-Lapissa nähdään myös, että ongelmat pitäisi ratkaista paikallisesti.

Ylä-Lapin tyypilliset konfliktit ovat myrkyä suomalaisten paperinvalmistajien ja heidän keskieurooppalaisten asiakkaidensakin maineelle. Kuinka suomalainen metsäsektori voisi vaikuttaa asiaan? On kysymys monitahoisesta maineenhallinnasta ja pitkäjänteisestä asiakassuhteiden hoidosta ja tiedonvälityksestä. Käsiteltävien tietojen pitää ulottua syvälle metsään saakka.

Olkaamme siis metsäsuomalaisia

Mikään elämässä ei ole tärkeää – paitsi met-sänhoito. Näin sanoo itämaista alkuperää oleva, suomalaisen jalostusprosessin läpikäynyt sananlasku.

Metsistä on syytäkin pitää hyvää huolta, sen verran suuri osa kansantuotteestamme niistä edelleen syntyy, tavalla tai toisella. Tämä tuli selväksi Päättäjien Metsäakatemia 19. kursilla, kun porukalla innovoimme suomalaisen metsäklusterin tulevaisuuden menestystekijöitä.

Sekä puun kasvaminen että puulle perustuvan elinkeinon luominen ovat pitkäjänteistä puuhaa. Tämä kurssi osui kuitenkin erinomaisen ajankohtaiseen aikaan. Kun jälkenpäin muistelee, milloin kurssi tuli käytyä, sen muistaa joko siitä, että Ylä-Lapissa kiisteltiin Metsähallituksen maiden hakkuista tai siitä, että Paperiliiton ja Metsäteollisuus ry:n neuvottelut uudesta työehtosopimuksesta olivat pahasti jumissa ja johtivat lopulta ennätyspitkään, yli kuuden viikon seisokkiin tehtailla.

Helsingin Sanomien pääuutissivun otsikot 18. toukokuuta 2005 tiivistivät paperiteollisuuden tilanteen hyvin: ”Metsäteollisuus: Koneet seisovat, kunnes alalle syntyy sopimus” ja heti alapuolella: ”Stora Enson sellutehdas vauhtiin Brasiliassa”. Brasilian-yhtiön toimitusjohtaja arvioi, että investointi maksaa itsensä takaisin alle seitsemässä vuodessa!

Työehtojen muutoksella, johon Paperiliitto lopulta suostui, saadaan lisäaikaa tuotannon

jatkamiselle Suomessa. Mutta uusinvestointeja sillä ei tänne houkutella, kun Etelä-Amerikan plantaaseilla sellupuu kasvaa korjuukypsäksi muutamassa vuodessa ja kun kasvavat markkinatkin ovat täältä katsottuna toisella puolella maapalloa, Aasiassa.

Uusista joustoista huolimatta suurimmat yhtiöt Stora Enso ja UPM vihjasivat kesällä, että Suomessakin saatetaan sulkea tehtaita.

Kun kasvihuoneilmionkään varaan ei voi laskea, on siis ilmeistä, että nykyisillä tuotteilla ei Suomi tulevaisuudessa pärjää. Tarvitsemme jotain uutta.

Informaatioteknologialla varustettu älypaperi on jo huomispäivää, mutta tähtäimen pitäisi pikemminkin olla sukupolven tai parin päässä.

”Jotain uutta” tarkoittaa silloin sellaista keksintöä, joka ei vielä ole edes idulla. Sellaisia voi syntyä esimerkiksi energiataloudessa, lääketeollisuudessa, elintarviketeollisuudessa tai vaikkapa kosmetiikkateollisuudessa. Eikä sen tarvitse tulla suoraan puusta, uusi menestystuote saatetaan jalostaa sienistä, kasveista tai vaikka lahoavassa puussa elävistä ötököistä.

Tämän uuden keksimiseen taas tarvitaan monipuolinen lahjakkuuskeskittymä, Kalifornian Piilaakson kaltainen Puulaakso.

Toivoo tulevaisuuteen loi se, että jo yksinomaan meidän kurssillamme oli monipuolisesti alansa ehdottomia asiantuntijoita, edustivat he sitten metsäteollisuutta, julkisyhteisöjä tai

Juha Akkanen
toimittaja
Helsingin Sanomat

luonnonsuojelujärjestöjä. Toivottavasti kursilla syntyi edes muutamia tulevaisuudessa hyödyllisiä kontakteja.

Metsällä on tietenkin muitakin kuin taloudellisia arvoja. Erilaiset metsätyypit ja luonnon monimuotoisuus ovat itseisarvo jo sinänsä. Onneksi Suomessa riittää vielä metsää sekä talouskäyttöön että suojeltavaksi. Tämänkin kirjoituksen runko muotoutui Helsingissä Paloheinän ulkoilualueen metsiköissä. Voitte kuvitella keväisen metsän tuoksut ja äänet heti sateen jäljiltä.

Monimuotoisuutta korostaa myös Kansallinen metsäohjelma 2010, jonka päivittäminen alkaa tänä syksynä. Sekä vanhan ohjelman sisältö että sen työstäneet tahot ovat yksi osoitus pienen kansakunnan vahvuudesta: kyvystä konsensukseen, tässä tapauksessa yhdessä määritelyihin tavoitteisiin.

Kannattiko maallikon käydä kurssi? Ehdottomasti. Oli etuoikeus saada kuunnella metsäalan huippuasiantuntijoiden alustuksia ja keskusteluja. Eikä oma latvakaan pääse kelottumaan, kun sitä aika ajoin ravistelee.

Meillä kurssilaisilla kuten muillakin suomalaisilla on vielä mutkaton suhde metsään ja luontoon ylipäänsä. Olemme siis mitä suurimmassa määrin metsäsuomalaisia. Eikä siinä luonnehdinnassa pitäisi olla mitään häpeämistä. Siitähan pitää olla ylpeä.

Osallistujat

Aatinen Helena

- › Metsäteollisuus ry.

Akkanen Juha

- › Helsingin Sanomat

Granholm Heikki

- › Maa- ja metsätalousministeriö

Haltia Olli

- › Savcor Indufor Oy

Harrela Pirkko

- › UPM-Kymmene Oy

Hynnen Matti

- › Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Hyvärinen Antti

- › Nordea Pankki Oy

Hänninen Tuomo

- › Keskustan eduskuntaryhmä

Immeli Pekka

- › AKAVA

Järvinen Hannu

- › Teknologian kehittämiskeskus Tekes

Kauppila Matti

- › Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä

Kemppinen Reijo

- › Euroopan komission Suomen edustusto

Kokkonen Marja

- › Maa- ja metsätalousministeriö

Kumpula Jussi

- › Metsähallitus

Kurvinen Esko

- › Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Kuuluvainen Eeva

- › Helsingin kaupunki

Kuuluvainen Jari

- › Helsingin yliopisto, metsäekonomian laitos

Kyttälä Timo

- › Timberjack Oy

Laasonen Arttu

- › Suomen ylioppilaskuntien liitto

Manninen Olli

- › Luonto-Liitto ry.

Mikkilä Ari

- › Stora Enso Metsä

Mikkonen Keijo

- › Metsäkolmio Oy

Mustonen Jussi

- › Elinkeinoelämän Keskusliitto

Mustonen Marjut

- › Sampo Pankki Oy

Mäkelä Jyri

- › Rakennusteollisuus RT ry

Nyman Kati

- › Perheyrittäjien liitto ry

Packalen Leena

- › Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Parmanne Paula

- › Sosialidemokraattinen Puolue

Ringman Jori

- › CEPI – Confederation of European Paper Industries

Sarantola Jaakko

- › UPM-Kymmene Oy

Tahvanainen Jukka

- › Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.

Vaajoensuu Juha

- › Teknologian kehittämiskeskus Tekes

Varis Erkki

- › Oy Metsä-Botnia Ab

Varpe Riitta

- › Pirkanmaan TE-keskus

Veistola Tapani

- › Suomen luonnonsuojeluliitto

Viinanen Jarmo

- › Tasavallan Presidentin kanslia

PÄÄTTÄJIEN 19. METSÄAKATEMIA

Metsäsektorin menestyksen avaimet yhteistyössä

Laajan metsäklusterin merkitys on Suomelle tärkeämpää kuin millekään muulle maalle. Teemat kilpailukyky, osaaminen ja metsäklusterin kohdalla näiden kytkeminen ekologisiin arvoihin on helppo tuoda esille juhlapuheissa. Vaikeaa sitä vastoin on selvittää, mitä nämä seikat todellisuudessa tarkoittavat ja kuinka niitä tuetaan. Päättäjien Metsäakatemia toimii näiden kysymysten äärellä.

Yksityisen sektorin, hallinnonalojen ja tutkimuksen yhteistyö tärkeää

Suomen koulujen antamat hyvät oppimistulokset ovat herättäneet kiinnostusta kansainvälisesti. Vähemmän julkisuutta on saanut se myönteinen huomio, joka kohdistuu Kansalliseksi metsäohjelmaksi tiivistettyyn metsäpolitiikkaamme ja metsäosaamiseemme sekä niiden tuloksiin.

Olennaista metsäohjelmalle on yksityisen sektorin ja eri hallinnonalojen ja tutkimuksen yhteistyö. On esimerkiksi välttämätöntä, että julkinen taho tietää viiveettä yritysten ongelmat markkinoiden vaihtuessa ja toisaalta yritykset tiedostavat julkisen talouden ja säästöjen asettamat raamit.

Haluan nostaa esille kolme tärkeää pitkäjänteisyyttä vaativaa yhteistyöaluetta, joihin on tarpeen paneutua sekä Metsäakatemiassa että käynnistyvässä Kansallisen metsäohjelman uudistustyössä. Metsäalan toimintaedellytysten varmistamiseksi on pidettävä huoli maamme infrastruktuurista, konkreettisimmin tämä

kohdistuu ihmisten ja materiaalin kuljetusverkkoon, teihin ja ratoihin. Toinen kysymys on, miten metsäsektorin resursseilla voidaan edistää alueiden ja maaseudun kehittymistä. Kolmas alue on tutkimus. Vaikka panostamme alan tutkimukseen muita maita enemmän, kehittämistarpeita löytyy asiakaslähtöisyyden parantamisessa ja koko metsäklusterin kattavan tutkimusstrategian aikaansaamisessa.

Kansallisessa metsäohjelmassa arviointi- ja tarkistamistarpeita

Kansallista metsäohjelmaa 2010 toteutetaan osana hallituksen strategia-asiakirjaa yhtenä poikkihallinnollisena ohjelmana. Metsäohjelma sisältää tavoitteet metsien käytölle sekä ottaa kantaa puun jatkojalostuksen edistämiseen, puun energiakäyttöön ja metsiin perustuvaan muuhun yritystoimintaan osaamisesta puhumattakaan. Kansallista metsäohjelmaa voisikin kutsua tasapainotetuksi ohjelmaksi; sillä pyritään löytämään eri tahojen yhteistyönä tasapaino metsien taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyysvälinällä. Perusajatus on Suomen luontaisen vahvuuden – metsien – hyödyntäminen. Ohjelman visio onkin Kestävää hyvinvointia monimuotoisista metsistä.

Kansallinen metsäohjelma on palvellut hyvin tarkoitustaan sen vuonna 1999 laatimisen jälkeen. Metsäsektorin toimintaympäristössä on kuitenkin tänä aikana tapahtunut suuria

muutoksia. Metsäteollisuus toimii avoimilla ja kilpailluilla globaaleilla markkinoilla. Ilmastomuutoksen vaikutukset ja energiakysymykset, luonnon monimuotoisuus sekä metsien merkitys alueiden kehitykselle vaativat lisää huomiota.

Puutuoteteollisuudessa ja puun energiakäytössä mahdollisuuksia

Suomen hallitukset ovat yhdessä metsäteollisuuden ja puuntuottajien kanssa kampanjoineet mekaanisen puun edistämiseksi jo vuodesta 1995 lähtien. Nyt siirrytään pääasiassa elinkeinoelämän itsensä vastaamaan jalostusasteen nostoon ja puutuotteiden menekinedistämiseen. Hallitus teki äskettäin periaatepäätöksen puun käytön ja puurakentamisen eteenpäin viemisestä vuoteen 2010 saakka.

Aiemman kampanjoinnin tuloksena olemme saaneet nostetuksi esim. kotimaisen havusahatavaran käytön tasolle 1 m³/v/hlö, joka on korkein luku maailmassa. Vahvistunut kotimainen kulutus mahdollistaa jatkuvasti ennätys-suuret sahaustulokset, vaikka puualan vienti vetää huonohkosti.

Tänä vuonna päättyvässä PuuEurooppa-kampanjassa on laadittu ehdotus EU:n puurakentamisen edistämisohjelmaksi. Se olisi käytännössä unionin uusiutuvan energian ohjelman analoginen kaksonen. Euroopan puutuoteteollisuusliitto CEI-BOIS on nyt omalla tahollaan ottanut idean ajaakseen. Alustavasti

on kaavailtu, että Itävallan ja Suomen puheenjohtajuuskausilla hallitukset vievät aloitetta eteenpäin eri muodoissa.

Suomelle ja puutuotteiden viennille olisi tärkeää, että tuotteen loppukäyttäjää maaksi voisi jatkossa saada nieluhyvityksen puutuotteen sisältämästä hiilestä. Myös Baltian, Puolan ja Venäjän kanssa hyvin käynnistynyttä yhteistyötä puutuotteiden menekinedistämiseksi tulee jatkaa paineiden alentamiseksi yhteisillä ja ylikyllästyneillä vientimarkkinoilla. Erityisen tärkeää on saada lisäyksi puurakentamista Venäjällä.

Puun energiakäytössä kauppa- ja teollisuusministeriö luo laitosten investointiavustuksilla kysyntää puupolttoaineille. Valtiovarainministeriö voi verotuksella säädellä polttoaineiden valintaa ja vaikuttaa puun kilpailukykyyn. Maa- ja metsätalousministeriölle kuuluu työnjaossa vastata lähinnä siitä, että suoraan metsästä saatavia polttoaineita tulee riittävästi markkinoille. Vuonna 2004 metsähakkeen käyttö oli 2,4–2,5 miljoonaa m³ Metsäntutkimuslaitoksen ennakkotiedon mukaan. Metsähakkeen käytön on arvioitu kasvavan vuosittain 300 000–400 000 m³. Vuoteen 2010 mennessä tavoitellaan 5 miljoonan m³:n käyttöä, mikä saavutettaneenkin.

Kauppa- ja teollisuusministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteistyönä toteutettavassa puun käytön edistämiseksi tavoitteena ovat olleet sektorikohtaisten sekä yleisten työllisyys- ja ympäristötavoitteiden ohella maaseudun ja alueiden kehittämisen tavoitteet. Vain luomalla uusia metsään ja puuhun perustuvia työpaikkoja elämä maaseudulla ja puuntuottaminen voivat jatkua tulevaisuudessakin normaalisti. Tämä on myös teollisuuden raaka-aineen ja energiahuollon tulevaisuuden turvaamista.

Heikki Granholm, ympäristöylitarkastaja

Maa- ja metsätalousministeriö, maaseutu- ja luonnonvaraosasto

Maailman metsät paljon vartijoina

Metsät ja kestävä kehitys

Kestävän kehityksen käsite nousi esille Brundtlandin komission raportista ”Yhteinen tulevaisuutemme” vuonna 1987. Sen mukaisesti kestävä kehitys sisältää kolme ulottuvuutta: taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöä koskeva ulottuvuus. Vuonna 1992 YK:n kehitys- ja ympäristökonferenssissa Rio de Janeirosa hyväksyttiin maailmanlaajuinen kestävä kehityksen toimintaohjelma (Agenda 21) sekä ympäristöä ja kehitystä koskeva Rion julistus. Metsien osalta hyväksyttiin metsien hoitoa, käyttöä ja suojelua koskevat metsäperiaatteet. Samalla saatiin valmiiksi kansainväliset ympäristösopimukset, jotka koskivat luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutosta ja aavikoitumista. Yhdessä nämä loivat pohjan kansainväliselle metsäpolitiikalle 90-luvulla.

Metsien osalta puhutaan kestävästä metsätaloudesta. Se on kestävä kehityksen vastine metsien osalta. Tällöin metsiä tarkastellaan taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden näkökulmasta. Kestävän kehityksen tarkastelu voidaan tehdä myös sen suhteen, onko kyseessä paikallinen, kansallinen vai maailmanlaajuinen tarkastelu. Kansainväliset sopimukset painottavat usein metsien globaalihyödykkeitä tai ympäristöongelmia. Toisaalta taloudelliset hyödykkeet ja sosiaalisen kehityksen merkitys korostuvat usein paikallistasolla.

Vuonna 2000 asetettiin YK:n vuosituhatta-voite, joka pitää sisällään inhimillisen kehityksen saavuttamisen eri osa-alueilla vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteita ovat mm. äärimmäisen köyhyyden ja nälän poistaminen, peruskoulutuksen ulottaminen kaikille, aidsin, malarian ja

Jussi Mustonen, Pirkko Harrela, Eeva Kuuluvainen ja Mauri Pekkarinen

Olli Haltia

Heikki Granholm

muiden tautien vastainen taistelu, ympäristön kestävä kehityksen takaaminen sekä kehityksen globaalin kumppanuuden luominen.

Metsätalouden ja -sektorin keinoin voidaan edistää useiden vuosittain asetettujen tavoitteiden toteuttamista. On arvioitu, että 350 milj. ihmistä elää metsissä ja tyydyttää niistä perustarpeensa, 1,6 mrd. ihmistä on riippuvaisia metsistä tullakseen toimeen ja 2 mrd. käyttää puuta tärkeimpänä energialähteenään. Metsät voidaan nähdä myös yhtenä maaseudun kehittämisen painopisteenä. Useiden ei-puupohjaisten metsätuotteiden arvo on huomattava paikallisesti, mutta myös kansallisesti. Myöskään metsien kulttuurista ja henkistä merkitystä ei pidä unohtaa.

Metsät ja ympäristöhyödykkeet

Metsien häviäminen on maailman suurimpia ympäristöongelmia. Metsäkato johtaa maaperän tuottokyvyn heikkenemiseen, vesivarojen ehtymiseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen ja ilmastomuutoksen nopeutumiseen. Metsäkato on voimakkainta trooppisissa maissa, kun taas lauhkean ja viileän vyöhykkeen metsien pinta-ala ja erityisesti niiden puuvaranto kasvaa. Trooppiin metsäkadon syistä maatalousmaan raivaaminen on yleisin. Mutta voidaanko metsien suojelulla ehkäistä metsäkatoa? Tuskin, sillä jo nykyisin miljoonat ihmiset ovat riippuvaisia metsistä. Parempi ratkaisukeino olisikin metsämaan erilaisten käyt-

tömuotojen yhteensovittaminen. Puuviljelmien perustaminen ei myöskään metsäkatoa pysäytä, mutta onnistuneiden menettelytapojen avulla on mahdollista vähentää paineita luonnonmetsiä kohtaan. Keskeistä onkin siis löytää menettelytavat metsien eri hyötyjen tasapuoliselle jaolle sekä varmistaa kansallisten ja paikallisten metsä- ja maankäytön politiikkojen, lakien ja hallintomenettelyjen toiminta.

Ympäristöarvoista luonnon monimuotoisuus on noussut kansainvälisen ja kansallisen keskustelun keskipisteeseen. On arvioitu, että maailman mittakaavassa noin puolet luonnon monimuotoisuudesta esiintyy metsissä ja siitä trooppisten metsien osuus on huomattava. Kansainvälisesti luonnon monimuotoisuuden suojelua pyritään edistämään sopimuksella nimeltä ”biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus”. Sopimuksen tavoitteena on monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö sekä perintöaineksen käytöstä saatun hyödyn oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Luonteeltaan sopimus on puitesopimus, ja

jäsenvaltiot voivat kansallisesti päättää, miten valtaosaa sopimuksen päätöksiä sovelletaan.

Usein on todettu, että köyhyyden ja ympäristöongelmien leikkauspisteenä on aavikoituminen. Aavikoitumista tapahtuu erityisesti Afrikassa. YK:n yleissopimus aavikoitumisen estämiseksi pyrkii aavikoitumisen estämiseen ja kuivuudesta syntyvien haittojen vähentämiseen. Sopimuksessa on pyritty yhdistämään ympäristö- ja kehitysnäkökohdat, sillä aavikoitumisen ja kuivuusongelmat eivät ole pelkästään ekologisia kysymyksiä vaan ennen kaikkea sosiaalisten ja taloudellisten pulmien ilmentymä. Aavikoitumisen ja metsien häviämisen keskeiset sosiaaliset ja taloudelliset syyt ovat hyvin samanlaisia ja yhdessä ne muodostavat vakavan noidankehän herkillä alueilla.

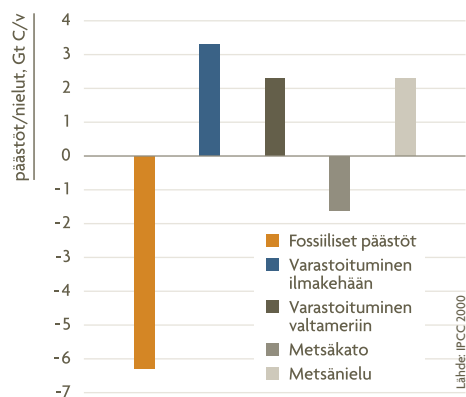
Puun merkitys energian tuotannossa on huomattava, mutta sen suhteellinen osuus vaihtelee maittain. Vuonna 2001 maailman energia- tuotannosta lähes 5 % pohjautui puupohjaisiin raaka-aineisiin. FAO:n selvityksen mukaan Afrikassa puupohjaisen energian osuus oli yli 20 % ja Euroopassa vain prosentin luokkaa. Vertailukelpoinen tieto Suomen osalta on yli 14 %. Yli puolet maailman raakaapuusta käytettiin energian tuotantoon vuonna 1997. Uusiutuvan energian osuuden odotetaan kasvavan lähivuosina erityisesti teollisuusmaissa.

Ympäristönsuojelun vanhana periaatteena on pidetty ns. ”aiheuttaja maksaa” -periaatetta.

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Hyvä metsätalous on parasta ilmastopolitiikkaa.

GLOBAALIT HIILIDIOKSIDIPÄÄSTÖT JA NIELUT 1990-LUVULLA

Viime vuosina on kuitenkin kehitetty erilaisia toimintamalleja, joissa ympäristöarvon tai luonnonvaran ylläpidosta on maksettu korvauksia. Esimerkiksi kehitysmaiden velkoja on voitu antaa anteeksi sademetsien suojelemisesta.

Metsät ja ilmastonmuutos

Maapallon metsien hiilivarastot ja niissä tapahtuvat muutokset muodostavat osan hiilikierrosta. Hallitustenvälisen ilmastopaneelin (IPCC) arvion mukaan erityisesti trooppisissa tapahtuva metsäkato aiheuttaa noin 20 % vuosittaisista kasvihuonekaasujen päästöistä.

Metsien rooli ilmastonmuutoksen hillitsemisessä on kolmiosainen:

- Hiilivaraston ylläpito esimerkiksi metsien hoidon, käytön ja suojelun keinoin.
- Hiilivaraston lisääminen esimerkiksi uusien metsitysten avulla.
- Fossiilisten polttoaineiden ja tuotteiden korvaaminen uusiutuvilla raaka-aineilla (bioenergia ja metsätuotteet).

YK:n ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen tavoitteena on ilmakehän sisältämien kasvihuonekaasujen pitoisuuden

vakiinnuttaminen siten, että torjutaan ilmastonmuutos pitkällä aikavälillä. Kioton pöytäkirjassa on asetettu teollisuus- ja siirtymätalousmaille päästöjen vähentämisen tai rajoittamistavoitteet. Maankäytön muutosten aiheuttamat kasvihuonekaasujen nielut ja päästöt otetaan myös Kioton pöytäkirjassa huomioon. Maat voivat myös valita metsien hoidon, maatalousmaan ja karjatalousmaan hoidon sekä kasvillisuuden palauttamisen toimenpiteitä Kioto-tavoitteen saavuttamiseksi, mutta näiden toimenpiteiden käyttöä on määrällisesti rajoitettu. Kehitysmaiden metsittämishankkeista saatuja päästöyksiköitä teollisuusmaat voivat käyttää hyväkseen tavoitteeseen pääsemiseksi. Kioton pöytäkirja on kiinnostava kansainvälinen instrumentti metsien osalta, koska metsien julkishyödykkeelle, hiilinielulle, muodostuu taloudellinen arvo ja markkinat. Myös uu-

siutuvan energian käytön odotetaan kasvavan, koska biopolttoaineet ovat ns. hiilineutraaleja päästöjen osalta.

Ilmastonmuutoksen odotetaan kiihtyvän lähivuosikymmeninä. Suomessa keskimääräisen lämpötilan arvioidaan nousevan noin 2 °C jo seuraavan 20 vuoden kuluessa ja sademäärän kasvavan lähes 10 %. Äärevien sääilmiöiden odotetaan myös runsastuvan. Lämpötilan ja hiilidioksidipitoisuuden nousun sekä sadannan lisääntymisen seurauksena havumetsävyöhykkeen metsien kasvu lisääntyy, ja puurajan odotetaan siirtyvän pohjoisemmaksi. Ilmastonmuutoksen odotetaan johtavan myös metsätuhoriskien kasvuun ja ongelmiin puun korjuussa kelirikkoai- kana. Metsätaloudessa toimenpiteiden vaikutusaika on pitkä. Sopeutumiskyvyn kasvattaminen tulisikin aloittaa lähivuosina: tärkeää on tutkimuksen vahvistaminen ja suunnittelu- ja met-

Antti Hyvärinen
Riitta Varpe

Jarmo Viinanen

Keijo
Mikkonen

Paula
Parmanne

Metsäpolitiikan suuret kysymykset Euroopassa

Metsäsektorin kilpailukyky

Euroopassa on metsiä keskimäärin kolmasosa maa-alasta. Metsien kasvu on noin 700 milj. m³ ja käyttö 400 milj. m³. Metsäpinta-ala on pysynyt vakaana ja puuston määrä lisääntyy vuosi vuodelta. Globaalit metsien häviämisen ongelmat eivät kosketa Eurooppaa. Metsien käyttöä voidaan lisätä, jos siihen on edellytyksiä.

Euroopan unionin kilpailukyvyn edellytykset eivät näytä lupaavilta. EU:n päätöksentekokyky talouspolitiikassa on huono, julkinen velka on lisääntymässä ja budjettialijäämät ovat suuria. Väestö ikääntyy ja liian pieni osa työikäisestä väestöstä käy töissä.

Metsäteollisuus, joka tuottaa 8 % EU:n teollisuustuotannon arvosta, on muiden mukana riippuvainen Euroopan yleisestä taloudellisesta kehityksestä ja kilpailukyvystä. Metsäsektori työllistää 3–4 milj. henkeä, metsänomistajia on 16 miljoonaa. Suomessa metsäsektorin merkitys on paljon EU:n keskiarvoa suurempi, joten meille on tärkeää tuoda esiin metsäsektorin mahdollisuuksia ja korostaa sen kilpailukyvyn vaikuttavia tekijöitä.

Komissio ja maatalousneuvosto hyväksyivät EU:lle metsästrategian 1998. Koska EU:lla ei ole toimivaltaa metsäpolitiikassa, on strategia yleisluontoinen kuvaus toivottavasta kestävästä metsätalouden kehittämisestä ja metsäasioiden koordinoinnista EU:ssa. Väliarvioinnin perusteella komissio esittää metsästrategian vahvistamista erillisellä toimintaohjelmalla. Lisäksi

koordinaatiota EU:n eri politiikkasektoreiden välillä tulisi edelleen parantaa.

EU antoi 1999 tiedonannon metsäsektorin kilpailukyvystä. Se auttoi nostamaan metsäsektorin EU:n poliittiselle kartalle, muttei ole juurikaan parantanut EU:n metsäsektoriin vaikuttavien toimenpiteiden koordinaatiota eikä alan kilpailukykyä. Ulkopuolisen arvioinnin mukaan uusi tiedonanto olisi tarpeen ja sen tulisi keskittyä metsäsektorin kilpailukyvyn parantamiseen ja metsäsektorin kestävä kehityksen hyötyjen korostamiseen. Metsäsektorin tuotanto ja tuotteet ovat hiilidioksidipäästöjen osalta monta kertaa parempia kuin kilpailevat uusiutumattomiin raaka-aineisiin perustuvat tuotteet. Parempi mielikuva metsäsektorista parantaisi osaltaan sektorin kilpailukykyä.

Metsäsektoritiedonannon ja metsästrategian toimintaohjelman jatkovalmistelut tullevat Itävallan ja Suomen puheenjohtajuuskausille vuonna 2006.

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Muotikuteisiin varustautuneet kokit näyttävät jatkuvasti tv:ssä miten väännetään sushit – ja ravintola-alan koulutus houkuttelee nuoria. Samaan pitäisi metsäalankin päästä.

Kilpailukyvyn perusta on korkeatasoinen metsäsektorin osaaminen. Euroopan metsäsektorin organisaatiot ehdottavat, että EU:n tutkimuksen 7. puiteohjelmaan otettaisiin mukaan erityinen koko metsäsektorin kattava teknologiaohjelma. Sen tavoitteena olisi turvata riittävä rahoitus metsäsektorin kilpailukyvyn edellyttämään tutkimus- ja kehittämistyöhön sekä edistää kasvihuoneilmiön torjuntaa ja puubio-massan käyttöä energiaksi.

EU:n maaseudun kehittämisasetuksella (1999) on ohjattu tukea mm. metsittämiseen, metsänhoitoon ja puun energiakäytön lisäämiseen. EU:n tuella on metsitetty huomattavia pinta-aloja esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Tanskassa. Suomessa maaseudun kehittämistukia ei ole käytetty metsityksiin eikä metsien hoitoon, mutta metsätalouden ja energiapuun neuvontaa ja kehittämisprojekteihin on käytetty vuosittain EU:n tukea noin 20 milj. euroa. Kokonaisuutena maaseudun kehittämistuki on vahvistanut metsäsektorin kilpailukyvyn perustaa.

Parhaillaan on valmisteltavana seuraava, vuonna 2007 alkava ohjelmakausi. Suomi on kiinnittänyt huomiota tukien mahdollisiin kilpailua vääristäviin vaikutuksiin, kun ne jatkossa kohdistuvat voimakkaasti EU:n uusiin jäsen-maihin ja myös valtion omistamiin metsiin.

Euroopan metsien monimuotoisuus ja terveys

Metsien monimuotoisuuden kannalta tärkein asia Euroopassa on metsien säilyminen ja nii-

den pinta-alan lisääntyminen. 1800-luvun ja maailmansotien aikaisen metsien hävityksen jälkeen uusia metsiä on istutettu ja hoidettu. Metsien käyttö on kuitenkin jäänyt vähäisemmäksi kuin niiden kasvu, joten useimmissa maissa metsät vanhenevat ja eliölajisto on kehittyvässä luonnonmukaisempaan suuntaan.

Rion kehitys- ja ympäristökonferenssin 1992 jälkeen luonnon monimuotoisuuden suojelusta on tullut olennainen osa metsien kestävästä hoitoa ja käyttöä. Uusia metsiä perustetaan entistä monimuotoisemmiksi ja monimuotoisuus otetaan huomioon talousmetsien käsittelyssä. Metsätalouden aiheuttamat olennaisimmat muutokset luonnonmetsään verrattuna ovat puuston nuorentuminen, lahoavan puuston väheneminen sekä puulajisuhteiden muuttuminen. Eliölajiston monipuolisuuden säilyttämiseksi talousmetsissä pyritään lisäämään lahopuun määrää ja suosimaan sekametsiä. Tämä näkyy eri maiden metsänhoidon ohjeissa ja metsäsertifioinnin kriteereissä. Suojelualueet turvaavat talousmetsien kiertoaikaa vanhemman puuston säilymisen. EU:n Natura 2000 -ohjelma, joka on Suomen osalta hyväksytty, on perusta luontotyyppien – myös metsien – riittävälle suojelulle.

Lajien uhanalaistuminen ei ole kuitenkaan vielä loppunut, joten EU:n Göteborgin huipukokous 2003 päätti, että monimuotoisuuden väheneminen tulee pysäyttää vuoteen 2010 mennessä. Suomessa tähän haasteeseen pyritään vastaamaan mm. valtioneuvoston vuonna 2002 käynnistämällä Kansalliseen metsäohjelmaan sisältyvällä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmalla.

1980-luvun metsätuhokeskustelu johti metsien terveydentilan seurannan aloittamiseen sekä ilmansaastepäästöjen vähentämiseen. Metsien terveyttä seurataan Euroopassa vuosittain lähes 7 000 havaintoalalla. Rikki- ja typpilaskeumat ovat vähentyneet eikä pelättyjä metsäkuolemia ole todettu kuin paikallisesti. Vi-

me vuosina puiden latvuskunto on kuitenkin jonkin verran heikentynyt, joten terveydentilan seuranta pitää jatkua.

Välimeren maissa metsäpalot ovat suuri metsien uhka. Ennaltaehkäisyllä ja palontorjunnalla on suuri merkitys näiden alueiden metsien säilymiseen. Kasvituholaisten leviämisen aiheuttamat metsätuhot ovat entistä suurempi riski globaalissa maailmassa. Mäntyankeroisen torjumiseksi EU:n ulkopuolelta peräisin olevalle havupuutavarakkeelle vaaditaan kasvinterveystodistus. Mäntykehrääjän takia Venäjältä tuotavan havupuutavaran tarkastuksia on edelleen tiukennettu kuluvan vuoden alusta.

Laittomat hakkuut

Laittomat hakkuut ovat nousseet kansainvälisen metsäkeskustelun keskipisteeseen, sillä niitä pidetään tärkeänä syynä kehitysmaiden metsien häviämiseen. EU on merkittävä puun tuoja, joten se pyrkii osaltaan varmistamaan, ettei Euroopan puunkäyttö aiheuttaisi metsien häviämistä muualla. Komission tiedonanto ja neuvoston päätelmät laittomista hakkuista, hyvästä hallinnosta ja kaupasta (Forest Law Enforcement, Governance and Trade) valmistuivat vuonna 2003, minkä jälkeen EU on valmistellut vuoropuhelua tärkeimpien kohdemaiden kanssa.

EU:n tavoitteena on tukea puuntuottajamaiden korruption vastaista taistelua, puun alkuperäjärjestelmiä ja kansallisia metsäohjelmia sekä kehittää kumppanuusmaiden kanssa vapaaehtoisia puun viennin lisenssijärjestelmiä. Tiedonannossa korostetaan myös EU-maiden julkisten hankintojen roolia ja yksityisen sektorin, kuten pohjoismaisten metsäyhtiöiden puun alkuperän seurantarjestelmiä. Suomen kannalta puun tuonti Venäjältä on avainasemassa. Suomi on korostanut, että toimenpiteiden olisi kohdistuttava laittomiin toimijoihin ja mahdollisesta lisenssijärjestelmästä ei saisi aiheutua kilpailukykyä haittaavaa byrokratiaa ja kustannuksia.

Aarne Reunala
Lauri Junnila

Visio 2030: Metsäsektorilla avainrooli kestävän kehityksen yhteiskunnassa

Uusiutuvat metsät tarjoavat Euroopalle paljon mahdollisuuksia elinkeinoelämän ja maaseudun kehittämiseen sekä virkistykseen ja luontoarvojen suojeluun. Nämä mahdollisuudet voidaan toteuttaa huolehtimalla metsä- ja puuteollisuuden kilpailukyvyyn edellytyksistä, ennen kaikkea korkeatasoisesta osaamisesta, riittävästä energiasta ja hyvästä infrastruktuurista.

Menestyvä metsäteollisuus puolestaan voi maksaa puusta hinnan, joka kannustaa metsänomistajia hoitamaan hyvin metsiään ja huolehtimaan metsien muistakin arvoista kuin puuntuotannosta. Metsien avulla voidaan torjua kasvihuoneilmiötä ja tuottaa lisääntyvästi energiapuuta.

Voiko visio metsistä kestävän kehityksen Euroopassa toteutua? Euroopan metsäsektorin osaaminen on vahvaa ja kilpailukyky tyydyttävää, mutta Aasian ja Etelä-Amerikan maat ovat nälkäisiä ja tulossa metsäsektorille. Myös Venäjällä on lähivuosina odotettavissa metsäsektorin voimakasta kehitystä. Pystyykö vanheneva Eurooppa kehittämään osaamista ja innovaatioita niin, että pärjäämme kilpailussa?

Kainuu vai Kiina – mikä ratkaisee globaalin yrityksen strategiavalinnoissa?

Kiinassa kasvavat markkinat ja kestävää kilpailuetua saavutettavissa

Globaalin yrityksen investointipäätökset, joiden tarkoituksena on yrityksen kasvu ja markkina-
aseman vahvistaminen, lähtevät aina liikkeelle
markkinoiden ja tuotteiden kasvuennusteiden
analyysistä. Jos markkinapotentiaali yritystä
kiinnostavissa tuotteissa on olemassa, ryhdy-
tään miettimään, mikä on se valmistuskonsepti,
jonka avulla kestävä kilpailuetu on saavutetta-
vissa ja miten investointi tehokkaimmin toteu-
tetaan. Aika, jolloin asioita tarkasteltiin tehtai-
den ongelmista ja mahdollisuuksista lähtien ja

rahaa jaettiin demokraattisesti ja säännöllisesti
kaikille, on auttamatta ohi.

Investoinnin sijoituspäätöstä tehtäessä
tärkeitä tekijöitä ovat tehtaan etäisyys mark-
kinoista, raaka-aineiden ja energian saata-
vuus sekä yleinen kustannustaso. Myös tietyt
toimintaympäristön reunaehdot on otettava
huomioon. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteis-
kunnan vakaus, lainsäädännön selkeys, omai-
suuden suoja, verotukseen ja tulleeihin liittyvät
kysymykset, koulutustaso ja palvelurakenteen
kehittyneisyys.

Miksi UPM siis investoi Kiinaan? Tähän
mennessä yritys on investoinut sinne noin
1,1 mrd. USD. Maailmassa on kolme paperin-
kulutuksen alueellista keskittymää, joista Poh-
jois-Amerikka ja Eurooppa ovat hyvin hitaan
kasvun – jopa saturoituneita – markkinoita.
Kasvu Aasiassa Japania lukuun ottamatta on
voimakasta, ja Kiinan sekä myös Intian kasvun
uskotaan jatkuvan voimakkaana tulevaisuudes-
sakin. Siis voimakkaasti kasvava markkina on
olemassa. Kiinan oma paperiteollisuus on ollut
suhteellisen kehittymätöntä, joten nykyaikaisel-
la UPM:n valmistuskonseptilla on edellytyksiä
ottaa kestävä kilpailuetu. Yleinen kustannustaso
(mm. palkat) on hyvin kilpailukykyinen ja pää-
raaka-aine – selluloosa – voidaan tuoda kustan-
nuskilpailukykyisistä trooppisten alueiden tehtaista.
Tässä suhteessa UPM:n osakkuusyhtiön,
Botnian, sellutehdashanke Uruguayssa parantaa
edelleen tilannetta.

Investoinnit Suomeen epätodennäköisiä

Miksi uudet tehdasinvestoinnit Suomessa ja
yleisimmin Euroopassa ovat epätodennäköisiä?
Ensiksikin kasvu kaikissa keskeisissä paperila-
jeissa on suhteellisen alhainen. 80- ja 90-luvun
voimakkaan investointiaallon jälkeen monissa
lajeissa on edelleenkin runsaasti käyttämätöntä
kapasiteettia. Näin ollen kasvu on hoidettavissa
hyvin pitkälle nykyisten koneiden uusintainves-
toinneilla ja tehokkuutta nostamalla.

Myös raaka-aineen saatavuus on asetta-
massa kasvulle rajoja Euroopassa ja erityisesti
Suomessa. Saatavissa olevat puuvarat ovat jo
täydessä käytössä, ja olemme jo nyt hyvin riip-
puvaisia tuontipuusta. Euroopassa, jossa pa-
perinvalmistus perustuu hyvin merkittävältä
osalta keräyspaperin käyttöön, ovat varannot
tulossa täyteen käyttöön.

Suomalaisen puunjalostusteollisuuden menestyksen eväitä

Suomalaiset puunjalostustehtaat ovat moderneja
ja tehokkaita. Tuotevalikoima on kilpailukykyi-

Pauli
Hänninen

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Metsäala voisi yhdessä toimien
puupohjaisten tuotteiden avulla
vetää kunnolla lättyn muovipoh-
jaisia yms. materiaaleja.

Toimitusjohtaja Lauri Nakari kertoi, että Kuhmo Oy:n saha hankkii raaka-aineensa pääosin kainuulaisista metsistä. Tuotteista vientiin menee 70 %. Globaaleilla markkinoilla menestyminen vaatii kustannustehokasta tuotantoa. Toisaalta metsien suojelun paineet vaikeuttavat raaka-aineen saatavuutta. Sahan erikoisuutena onkin ns. pikkutukkilinja. Pieniläpimittaiset puut muuttuvat valmiiksi – usein räätälöidyiksi – tuotteiksi pitkälle automatisoidussa prosessissa. Tukit laadutetaan nelivärikameratekniikalla ja määritellään mitä saheita niistä tehdään, jotta raaka-aine tulee hyödynnettyä tehokkaasti ja siitä saadaan paras tuotto.

nen ja strategisesti sopiva täällä valmistettavaksi. Myös osaaminen on vahvaa, joskaan ei enää ylivoimaista. Selvä pysyvä haattatekijä, joka on kompensoitava, on kaukainen sijaintimme päämarkkinoistamme. Myös kilpailijoita korkeampi puun hinta on selvä haitta.

Uhkaksi on nousemassa tuottavuuden kehitystä nopeampi kustannusten nousu, joka on reaalihinnoiltaan laskevilla markkinoilla johtamassa heikoimmin kannattavan kapasiteetin kriisiin. Kriisiin on jo joutunut sahateollisuus, ja kriisi voi vielä syvetä. Parina viime vuosikymmenenä tapahtunut nopea tuottavuuden kasvu on paljolti perustunut suuriin investointeihin. Tämä tie on nyt kuljettu loppuun ja tuottavuutta on löydettävä muista lähteistä. Menestyksen eväitä voidaan hakea seuraavista asioista:

- Alan koulutuksen ja korkeatasoisen tutkimuksen edellytyksistä pidetään huolta.
- Asiakaslähtöistä tuotekehitystä voimistetaan yrityksissä.
- Hyvän puuraaka-aineen ominaisuuksien hyödyntäminen maksimoidaan.
- Investointirahat kohdennetaan niihin yksiköihin, jotka ovat pitkällä aikavälillä kilpailukykyisiä.

- Heikko kapasiteetti uskalletaan ajaa loppuun ja sulkea.
- Puun hinta saadaan kilpailukykyiselle tasolle.
- Työehtosopimusten aiheuttamat jäykkyydet puretaan ja luodaan kehitysmuotoinen työilmapiiri.

PUHEESTA POIMITTUA

VENÄJÄ METSÄTEOLLISUUDEN INVESTOINTIKOHTENA – BOTNIAN OPIT:

- Lainsäädäntö on monimutkaista, samoin lupakysymykset.
- Päätöksentekoprosessit ovat aikaavieviä ja monitasoisia.
- Suuret pääomasijoitukset vaativat vakaat olosuhteet.
- Kulujen hallinta avainasemassa, kustannukset nousevat nopeasti.
- Puunhankintaan liittyvät kysymykset ovat avainasemassa pitkän aikavälin kehitykselle (metsälaki, hakkuuoikeudet).
- Oppimisprosessi jatkuu edelleen; Venäjä-osajia tarvitaan lisää.

Lauri Junnila, strategia- ja talousjohtaja
Oy Metsä-Botnia Ab

YHTEISENÄ TAVOITTEENA KANNATTAVA JA KEHITTYVÄ KAJAANIN PAPERITEHDAS

Lähes 100-vuotiaan Kajaanin paperitehtaan päätuotteet – päällystämättömät mekaaniset paperit – ovat jalostusarvoltaan suhteellisen alhaisia. Pääraaka-aineena käytetään kuusipuusta itse valmistettua mekaanista massaa, hioketta ja hierrettä. Tehtaan vahvuuksia ja menestystekijöitä ovat mm. erinomainen kuusiraaka-aine, kunnossa oleva infrastruktuuri, asiakaslähtöisyys ja tuotekehityksen ja massan- sekä paperinvalmistuksen korkeatasoinen osaaminen. Myös keskusteluyhteys ja yhteistyö osaavan ja motivoituneen henkilöstön kanssa ovat hyvät. Haasteita puolestaan ovat mm. puun saatavuus ja hinta, työehtosopimuksen joustamattomuus, kustannustason hallinta ja kilpailu investoinneista.

Henkilöstöryhmien ja työnantajan yhteisenä tavoitteena on paperitehtaan kilpailukyvyyn ja kannattavuuden

säilyttäminen, mikä on välttämätöntä tehtaan olemassaolon turvaamiseksi. Tämän takia tehtaalla on käynnistetty tuottavuuden kehitysohjelma, joka sisältää suunnitelmat ja tavoitteet tuotteiden, tuotanto- ja kustannustehokkuuden, toimintatapojen sekä organisaation ja johtamisen kehittämiseksi.

Kilpailukykyiset toimintatavat ja prosessit ovat yhä tärkeämmässä roolissa; on oltava avoin maailman, markkinoiden ja yhteiskunnan muutoksille. Hyväkuntoinen infrastruktuuri antaa pohjan tehtaan edelleen kehittämiselle. Tuotekehitys tehtaalla on erittäin aktiivista ja innovatiivista. Jatkossa painopiste on jalostusarvon nostamisessa sekä

tehokkaammissa ja teknisesti suorituskykyisemmissä paperinvalmistuslinjojen kehityshankkeissa. Tuottavuuden kehitysohjelman yhtenä toimenpiteenä on henkilöstön vähentäminen ilman, että toimintoja lopetetaan. Lisäksi tarvitaan investointeja, jotta ikääntyvä teknologia saadaan korvattua ja saadaan uusia teknisiä mahdollisuuksia. Investoinnit on ”ansaittava”, sillä strategiset ja kannattavuuskriteerit ovat kovat, kilpailu konsernin sisällä investoinneista on myös kovaa.

Kari Pasanen, tehtaanjohtaja
UPM, Kajaanin tehdas

OSAAMINEN JA INNOVAATIOT METSÄKLUSTERIN VAHVUUS JA ELINEHTO

Suomen kemiallisen metsäteollisuuden tulevaisuuden haasteita ovat mm. sellun ja paperin valmistuksen lisääntyminen uusilla alueilla, sähköisen viestinnän kasvu, ekologisen näkökulman korostuminen, energia- ja materiaalitahokkuus ratkaisut sekä ilmastomuutoksen vaikutukset esim. raaka-aineeseen.

Vahvuuksia tässä kilpailussa menestymisessä ovat esim. metsäteollisuusyritysten maailmanlaajuinen toiminta, Suomessa toimivan konepaja- ja automaatioteollisuuden

korkea taso sekä osaamisen ja koulutuksen hyvä taso. Metsäteollisuuden suunnittelu- ja konsultointiyritykset ovat myös kansainvälisesti tunnettuja. Metsäklusterin on kuitenkin vääjäämättä uudistuttava. Uudistumista voi tapahtua mm. seuraavilla tavoilla:

- Uusien alojen – kuten materiaalitiede (nano), biologia, sosiologia ja sosiaalipsykologia sekä ekosysteemit – hyödyntäminen.

- Määrätietoinen ja syvälinen tutkimusyhteistyö perinteisten ja uusien alojen välillä, mikä vaatii näkemystä ja pitkäjänteistä rahoitusta.
- Parhaiden eri alojen osaajien houkuttelevuus Suomeen.

Annikki Vehniäinen, tutkimusalueen johtaja
Oy Keskuslaboratorio –
Centrallaboratorium Ab (KCL)

Puumarkkinat ja puunhankinnan ohjaus – perinteitä ja huipputeknologiaa

Perinteisesti metsäteollisuus hankkii puunsa omien metsäorganisaatioiden kautta. Metsäosastot huolehtivat puun ostosta ja toimittamisesta tehtaille. Puuta hankitaan eri lähteistä niin kotimaasta kuin ulkomailta. Suurin osa puusta ostetaan yksityismetsistä. Viime vuosina puuta on hakattu yksityismetsistä vuosittain 45–47 milj. m³. Suomessa metsäteollisuuden vuotuinen puun käyttö on 70–75 milj. m³, josta noin 70 prosenttia tulee yksityismetsistä.

Yhtiöiden välisiä kauppvoja kutsutaan toimituskaupoiksi. Silloin pääsääntöisesti myyjä toimittaa puun ostajan tehtaalte. Myös Metsähallituksen kanssa tehdään toimituskauppvoja. Määrä-, hinta- ja laatusyistä puuta ostetaan myös ulkomailta, erityisesti Venäjältä.

Yritysfuusioiden myötä ovat Suomen puunhankintaorganisaatioiden määrä ja rakenne muuttuneet merkittävästi viimeisten 10–20 vuoden aikana. Suomen kolme suurta metsäyhtymästä – UPM, Stora Enso ja Metsäliitto – ostavat noin 85 % yksityismetsien puusta. Puunhankinnassa on edelleen myös suuri määrä itsenäisiä sahaja omine puunhankintaorganisaatioineen.

Puun saannin varmuus ja puun tehdashinta ovat puunhankkijan avainkysymyksiä. Puun hinnan tulisi olla kilpailukykyinen kilpailijamaihin verrattuna. Lisäksi puun laadun on oltava sopiva niihin tuotantoprosesseihin, joita metsäteollisuus soveltaa Suomessa.

Puukauppa perinteistä, puumarkkinat muutosherkät

Vaikka metsänomistajakunnan rakenne ja metsänomistajien tavoitteet ovat muuttuneet ja monipuolistuneet, varsinainen puukauppatapahtuma on melko usein vielä perinteinen. Puun ostaja ja myyjä istuvat ”pirtin pöydän ääressä” ja sopivat puukaupan ehdoista. Metsänomistaja voi tehdä puukaupan myös käyttämällä metsänhoitoyhdistystä avustajanaan, jolloin yhdistys normaalisti pyytää tarjoukset eri ostajilta. Yhä useammin puukauppaan liittyy muitakin, esimerkiksi metsänhoidollisia palveluja. Nettikauppa tekee vielä tuloaan, mikä johtuu puukaupan kohteena olevan tavaraerän heterogeenisyydestä. Silti etenkin uudet metsänomistajat arvostavat puukaupan teon helppoutta.

Puun myyntimäärät vaihtelevat melko voimakkaasti vuosittain ja maakunnittain sekä vuodenajan mukaan. Puun hinta ja hinnan ohjailu vaikuttavat eniten myyntimäärien vaihteluun. Mitä vakaampi puun hinta, sitä tasaisemmin myydään. Mitä voimakkaammin yri-

tetään ohjata puun hintaa, sitä enemmän vaihtelevat myös myyntimäärät.

Maamme sahateollisuuden vuosituotanto on noussut noin 10 vuodessa 8 milj. m³:sta 13,5 milj. m³:iin. Tämä on johtanut tukin kysynnän ja tarjonnan epätasapainoon sekä samalla erittäin suuriin tukin kantohintojen nousuun. Se on merkinnyt samalla sahojen kannattavuuden heikkenemistä ja joidenkin sahojen sulkemista. Tämän kehityksen uskotaan jatkuvan, mikä johtaisi tukin kysynnän ja tarjonnan tasapainottumiseen.

Myös kuitupuun käyttö on noussut, mutta kuitupuun hinta on onnistuttu pitämään varsin vakaana. Kuitupuuta on runsaammin saatavissa niin kotimaasta kuin ulkomailtakin. Lisäksi kasvanut sahaus on tuonut enemmän haketta kuiduttavan teollisuuden käyttöön.

Suomen puumarkkinoiden hintaherkkyys on suuri. Pienikin hintamuutos vaikuttaa tarjontaan. Jo muutaman prosentin hinnanalennus voi pudottaa ostomääriä jopa 20–30 % normaalista. Puumarkkinat reagoivat edelleen myös ns. ”yleiseen ilmapiiriin”. Jos puukaupan ilmapiiri on myönteinen, kauppa käy, muuten ei. Vähän karrikoiden voidaan sanoa, että puumarkkinoille on tullut osakemarkkinoiden piirteitä.

Puunhankintaa ohjataan huipputeknologiaalla
Suomalaiset puunhankintamenetelmät ja -järjestelmät ovat maailman huippuluokkaa. Han-

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Uuden teknologian soveltamiseen kuluvan viiveen pienuus on keskeinen menestystekijä. Sen minimoimiseksi tarvitaan välittäjämekanismeja.

Pekka Immeli ja
Antti Hyvärinen

Jussi Mustonen ja Marja Kokkonen

Tapani
Veistola

kinnan suunnittelussa käytetään satelliittikuva-
tulkintaan perustuvia järjestelmiä. Metsäkone- ja
autokalusto ovat erittäin moderneja ja pitkälle
tietokoneistettu. Tieto siirtyy koneiden ja kont-
toreiden välillä mobiiliverkkojen avulla. Puun
kuljetuksia ohjataan kuljetusmatkoja minimoi-
villa ja autojen käyttöastetta maksimoivilla opti-
mointijärjestelmillä ja satelliittipaikannusjärjes-
telmiä hyödynnetään monissa tarkoituksissa.

Energiapuu – hakkuutähteet, nuorten met-
sien raivaus- ja harvennuspuu sekä kannot – on
tuonut uuden lisäelementin puunhankintaan.
Integroimalla näiden puupolttoaineiden han-
kinta ainespuun hankintaan hyödynnetään
puunhankinnan kehittyneet menetelmät.

Riskejä ja mahdollisuuksia ilmassa

Toimivat puumarkkinat ovat sekä puunmyyji-
en että puuta käyttävän teollisuuden etu. Kun
yhä suurempi osa metsänomistajista ei ole enää
riippuvainen säännöllisistä puunmyyntitulois-
ta eikä metsän omistuksen päätavoite ole aina
puun tuottaminen, voivat myyntivaihtelut tu-
levaisuudessa entisestään lisääntyä. Myös yle-
isen mielipiteen mahdollinen muuttuminen yhä
kriittisemmäksi metsäsektoria kohtaan saattaa
vaikuttaa samansuuntaisesti.

Sahausmäärien vähentyminen ja teollisuus-
den tarvitseman kuitupuumäärän kasvaminen
voivat siirtää tukkien nykyistä ylikysyntää kui-

YMPÄRISTÖNÄKÖKULMAT PUUNHANKINNASSA

Ympäristöasiat ovat metsäteollisuudelle erityisen tärkei-
tä. UPM on julkaissut omat ympäristö- ja yritys vastuupoli-
tiikat ja rakentanut toimintajärjestelmän niiden toteutta-
miseen. Yritys toimii taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen
ja kulttuurisen kestävyiden periaatteita noudattaen.

Metsälaki ohjaa puunkorjuutoimintaa. Metsän uudis-
tuminen on turvattava ja metsäläköhteet; kuten pie-
nialaiset ja luonnontilaiset kosteikot, puronvarret, suot
ja lehdot; on suojeltava.

Metsäsertifoinnissa on joukko hyvän metsänhoidon
vaatimuksia, jotka sertifointiin liittyneiden tulee täyttää.
Sertifointi on vapaaehtoinen keino osoittaa, että puu on
peräisin hyvin hoidetuista metsistä. Suomen metsistä

on sertifioitu 95 prosenttia kansallisen sertifointijärjes-
telmän (FFCS) mukaisesti. Maailmalla erilaisia sertifoin-
tijärjestelmiä on noin 50, mutta maailman metsistä on
sertifioitu vain noin 6 %.

Ympäristölaadun varmistamiseksi tarvitaan tieto puun
alkuperästä. UPM Metsä ei hakkaa eikä vastaanota puuta
suojelualueilta eikä kohteilta, jotka viranomaisten mu-
kaan tulisi jättää hakuiden ulkopuolelle. Metsäosasto
vaatii koti- ja ulkomaisilta toimittajilta tiedot puun al-
kuperästä ja tekee tarvittaessa kenttä tarkastuksia. Muun
muassa Venäjän tuontipuun alkuperän seuraamiseksi on
kehitetty järjestelmä, johon kuuluu puun toimittajan an-
tama todistus puun alkuperästä, kartta ja satelliittikuva
hakkuukohteesta sekä maastotarkastukset paikan päällä.

Ympäristöasiat ovat mukana puunhankinnassa leimi-
kon ja puunkorjuun suunnittelusta lähtien. Arvokkaat

PUHEESTA POIMITTUA

luontokohteet rajataan toiminnan ulkopuolelle. Vesis-
töille jätetään aina suojavyöhykkeet. Maisemaa vaalitaan
etenkin asumusten ympärillä ja ihmisten kulkupaikoilla.
Uudistusaloille jätetään säästöpuuryhmiä. Korjuusuun-
nitelma ympäristötietoineen lähetetään metsäkoneen
tietokoneen näytölle. Koneen kuljettaja on avainhenkilö
ympäristönhoidossa, ja hänen ammattitaitonsa on edel-
lytys hyvälle työljäljelle.

Juhani Pyykkönen, ympäristöpäällikkö
UPM, Pohjanmaan hankinta-alue

tupuuhun. Pahimmassa tapauksessa se voisi johtaa kapasiteetin purkuun sellu- ja paperiteollisuudessa, niin kuin nyt on tapahtumassa sahapuolella.

Puuraaka-aineen hintakehitys on avainasemassa maamme metsäteollisuuden toimintaedellytyksille. Hinnan tulee seurata lopputuotteiden hintakehitystä, mikä on ollut useimmissa tuotteissa aleneva. Puun kantohintojen alenuspaineet heijastuvat metsätalouden kannattavuuteen. Puun tuottamisen kustannuksia pystytään kuitenkin alentamaan aktiivisella menetelmäkehittelyllä ja teknologian hyödyntämisellä. Näinhän on tapa metsä tuottaa parhaimmillaan kaksinkertaisesti hoitamattomaan verrattuna.

Metsäteollisuuden tulee panostaa entistä enemmän suomalaisen puuraaka-aineen vahvuuksiin perustuvaan puunjalostukseen. Olisi kehitettävä uusia tuotteita, joissa pystytään hyödyntämään puumme korkea laatu. Toinen

mahdollisuus on pienentää puun osuutta lopputuotteessa ja etsiä tilalle halvempia, puuta korvaavia raaka-aineita.

Juha Vaajoensuu katsoo metsää julkisen teknologia-rahoittajan näkökulmasta. Työnantajansa Tekes kannustaa puutuotealan yrityksiä löytämään omat menestystekijänsä. Ennen kuin puut ovat puutuoteyrittäjien ja teollisuuden käytössä, on ne korjattu ja kuljetettu tuotantolaitoksiin eri yrittäjien voimin.

Seppo Kulju
Timo Kela

METSÄENERGIAN HYÖTYKÄYTTÖ KASVAA

Kainuulainen energiayhtiö Kainuun Voima käyttää polttoaineenaan turvetta, sahoilta tulevaa puunkuorta ja purua, paperitehtaalta saatavaa puiden kuorta ja vedenpuhdistamon puristetta, yhdyskuntajätettä sekä pieniä määriä hiiltä ja öljyä. Uusimpana polttoaineena on hakkuiden ja harvennusten seurauksena metsiin jäävä puu – oksat, latvukset ja kannot. Metsäenergian laajamittainen käyttö yrityksessä alkoi vuoden 2004 loppupuolella, ja sen osuus tällä hetkellä polttoaineen kokonaiskäytöstä on 14 %.

Metsäenergian käytön merkittävään lisäykseen ryhdyttiin haettaessa vaikutusmahdollisuuksia päästökaupan kohteena olevaan hiilidioksidin määrään. Metsäenergian käytön yksi hyvä puoli on sen kuuluminen EU:n näkökulmasta uusiutuviin biopolttoaineisiin. Merkittävä

taloudellinen vaikutus puupolttoaineen käytölle on myös päästökaupan tuomalla hiilidioksiditonnin hinnalla. Puun poltossa vapautuva hiilidioksidi ei kuulu päästökaupan piiriin, joten puun käytöllä laitos voi säästää hiilidioksiditasetaan. Valtiovalta avustaa metsäenergian tuottajaa, eikä puupolttoaineella tuotetusta lämmöstä voimalaitoksen tarvitse myöskään maksaa ns. haittaveroa ja puupolttoaineella tuotetusta sähköstä voimalaitos saa avustusta.

Pelkkää ruusuilla tanssimista metsäenergian käyttö ei ole. Sen saantiin merkittävästi vaikuttavat ainespuun korjuun määrä ja hakkuupaikan sijainti. Metsäenergian energiasältö tilavuutta kohti on matalahko, jolloin kuljetusmatkan osuus kustannuksista on merkittävä. Vihreä osa metsähakkeesta (neulas) sisältää klooria kaksinkertaisen määrän puuainekseen verrattuna. Puuperäisissä polttoaineissa on runsaasti alkalimetalleja, kuten natriumia

ja kaliumia. Nämä muodostavat alhaisissa lämpötiloissa polttokattilaan sulavia yhdisteitä, jotka tarttuvat helposti kattilan yläosan lämmönsiirtopinnoille. Kerrostuessaan klooriyhdisteet aiheuttavat kuumakorroosiota eli pintojen syöpmistä. Tällaisten riskiyhdisteiden muodostumista voidaan merkittävästi vähentää käyttämällä yhtä aikaa puupolttoaineiden kanssa turvetta tai hiiltä. Jo tällä perusteella puu ja turve yhtäaikaisten polttoaineina tukevat toisiaan eivätkä ne ole polttoteknisesti kilpailevia polttoaineita. Poltetaan Kainuun Voiman höyryvoimalaitoksessa sitten puuta tai turvetta, molemmat tuovat tärkeitä elinkeinomahdollisuuksia Kainuuseen ja sen lähialueille.

Tapio Kakko, toimitusjohtaja
Kainuun Voima Oy

Monitavoitteinen metsänomistaja paljon vartijana

Metsänomistajakunnan ja toimintaympäristön muutokset

Yksityismetsien osuus Suomen metsien pinta-alasta on 60 % ja ne tuottavat noin 70 % metsäteollisuuden käyttämästä puusta. Toiseksi suurin raaka-aineen lähde on tuontipuu. Yksityismetsillä on tärkeä rooli myös sosiaalisesti kestävä metsätalouden harjoittamisessa ja maaseudun elinvoimaisuudessa sekä virkistyspalvelujen tuottamisessa ja metsien monimuotoisuuden suojelussa.

Metsänomistajakunnan rakenne on muuttunut voimakkaasti 60-luvun lopulta lähtien. Metsänomistajakunta on aiempaa heterogeenisempaa väestörakenteen muutoksen, muutoliikkeen ja muun yhteiskunnallisen rakennemuutoksen seurauksena. Maanviljelijöiden metsänomistuksen osuus on supistunut palkansaajien, eläkeläisten ja perikuntien sekä yhtymien metsänomistuksen lisääntyessä. Metsänomistajat ovat aiempaa iäkkäämpiä ja asuvat yhä useammin eri paikkakunnalla kuin missä heidän metsänsä sijaitsevat. Keskimääräinen tilan koko on 37 hehtaaria. Metsänomistuksen tavoitteet ovat monipuolistuneet ja metsänkäytössä korostuvat puuntuotannon ohella myös virkistys, maisema-arvot ja muut aineettomat arvot.

Metsänomistajakunnan rakenteen lisäksi myös metsänomistajien toimintaympäristö on muuttunut. Puumarkkinoiden keskitetyistä hintasuosituksista on luovuttu eikä puuntuon-

nille tai viennille ole enää rajoituksia. Metsäverojärjestelmä on siirtymävaiheessa, metsälainsäädäntöä on uusittu ja metsänhoitosuositukset antavat metsänomistajille aiempaa enemmän liikkumavaraa metsien hoidossa ja käytössä.

Metsänomistuksen rakennemuutoksen vaikutukset

Suomalaisen metsäpolitiikan kestohuolenaiheita 70-luvulta lähtien on ollut metsänomistuksen rakennemuutoksen vaikutus puuntarjontaan. Kun 80-luvun alussa kannettiin huolta muiden kuin maanviljelijöiden kiinnostuksesta puuntuotantoon, 90-luvun taitteessa pidettiin erityisesti tilojen ”pirstoutumista” ja metsänomistajakunnan ikääntymistä puuntarjonnan ja metsätalouden uhkana.

Myös metsänomistajakunnan arvojen ja arvostusten muutoksen ja kaupungistumisen on epäilty vaikuttavan puuntarjontaan. Tutkimukset ovat kuitenkin aina 90-luvun lopulle saakka osoittaneet metsänomistuksen suoraan mitattavissa olevien rakennetekijöiden muutosten vaikutukset puuntarjontaan vähäisiksi. Vielä 80-luvun lopulla maanviljelijät ja ns. metsätilanomistajat myivät puuta keskimäärin yhtä paljon. Myöskään metsäomistajakunnan ikääntymisellä tai keskimääräisen tilakoon muutoksella ei ole havaittu olleen merkittävää vaikutusta puuntarjontaan. Vanhemmat sukupolvet tosin käyttävät metsiään nuorempia säästeliäämmin. Koska metsänomistajakunnan ikääntyminen ei voi jatkua loputtomiin, saattaa puuntarjonta itse asiassa

Kurssi vieraili Karjalaisen metsäyhtymän tilalla, jonka yksi osakas Liisa Korhonen on. Puoliso Veikko Korhonen hoitaa metsätilan asioita.

tulevaisuudessa vahvistua ikärakenteen muutoksen seurauksena.

Joidenkin rakennetekijöiden vaikutus puuntarjontaan saattaa kuitenkin olla muuttumassa. Esimerkiksi maanviljelijät näyttäisivät nykyisin käyttävän metsiään puuntuotantoon muita ammattiryhmiä aktiivisemmin. Tämä saattaa selittyä ns. ”toisen sukupolven kaupunkilaismetsänomistajien” osuuden kasvulla. Selvimmin metsänomistajia erotteli 90-luvun lopulta kuitenkin valittu verotusmuoto.

Näitä suoraan havaittavissa olevia rakennetekijöitä merkittävämpi vaikutus saattaa puuntarjontaan ja metsien hoitoon tulevaisuudessa olla metsänomistajakunnan tavoitteilla ja niissä tapahtuvilla muutoksilla. Karppisen kehittämän luokittelun mukaan metsänomistajat voidaan jakaa metsänomistuksen tavoitteiden perusteella monitavoitteisiin, taloudellista turvaa korostaviin, metsän työtilaisuuksia arvostaviin sekä metsän virkistys- ja muita aineettomia palveluja arvostaviin metsänomistajiin. Monitavoitteisten metsänomistajien osuus on noussut ja metsästä elävien osuus laskenut 90-luvun lopulle

tultaessa. Verrattaessa tavoiteryhmiä osuuk-sien kehitystä eri ryhmien puuntuotantoliikkeen aktiivisuuteen, taulukossa esitetty osuuk-sien muutos on pikemminkin vahvistanut kuin heikentänyt tarjontaa 90-luvun lopulle tultaessa. Metsästä elävät ja monitavoitteiset näet myivät puuta 90-luvun lopulla noin 1 m³/ha/v muita ryhmiä enemmän, 80-luvun lopulla vain monitavoitteiset myivät puuta muita ryhmiä enemmän.

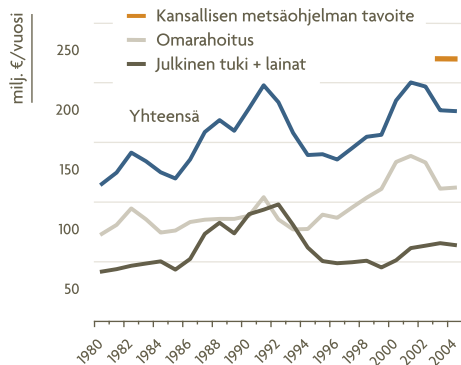
Suurin epävarmuustekijä metsänomistajien tarjontapäätöksissä ja puumarkkinoiden toiminnassa lähitulevaisuudessa liittyy met-säverotuksen siirtymäkauden päättymiseen. Pinta-alaverotukseen jääneet metsänomis-tajat ovat siirtymäkauden 1993–2005 aika-na myyneet selvästi myyntituloerotuksessa olevia metsänomistajia enemmän ja hakkuut ovat keskittyneet päätehakkuuleimikkoihin. Tarjonnan heikkeneminen ainakin lyhyellä aikavälillä on mahdollista. Tämä merkitsee painetta kantohintojen nousuun, ellei puun tuonti pysty korvaamaan kotimaisen tarjonnan vähenemistä.

Suomen metsätalous ja metsien käyttö on ollut ja on edelleenkin kysyntälähtöistä ja tulevaisuuden suuret epävarmuustekijät liittyvät pikemmin puun kysyntään kuin tarjontaan vaikuttaviin tekijöihin.

Metsätalouden kannattavuus ja metsätalouden investoinnit

MERA-kaudella (Metsätalouden rahoitus) 60- ja 70-luvuilla julkisen vallan panostus metsätalouteen kasvoi voimakkaasti, ja suuntautui erityisesti metsänparannuksen suoriin investointitukiin ja metsänparannuslainoihin, mutta myös metsätalouden edistämiseen ja valvontaan. Metsä 2000-ohjelma 80-luvun puolivälissä kiinnitti erityistä huomiota metsätalouden neuvontaan, kun taas Kansallinen metsäohjelma pyrki palauttamaan julkisen panostuksen 80-luvun lopun tasolle 90-luvun alun laskun jälkeen. Erityisesti nuorenmetsänhoitoon kiinnitettiin ohjelmassa huomiota. Metsänparannuslainojen käytöstä luovuttiin.

Tärkeänä perusteluna metsäinvestointien julkiselle tuelle on ollut pyrkimys metsänomistajien omarahoitteisten toimenpiteiden lisäämiseen. Tuella onkin ollut selvä positiivinen vaikutus metsänhoito- ja perusparannustöiden, taimikonhoidon ja nuorenmetsän kunnostuksen ja metsäteiden rakentamisen työmääriin. Työmäärien selvästi ykköstä pienemmät joustot hehtaarikohtaisen tuen suhteen viittaavat kuitenkin siihen, että suora julkinen tuki saattaa syrjäyttää metsänomistajien omaa rahoitusta. Yksityismetsänomistajien oma rahoitus on kasvanut trendinomaisesti viimeisten kahden vuosikymmenen aikana, ja esimerkiksi 90-luvulla julkisen panostuksen supistuminen ei näyttänyt merkittävästi vaikuttavan metsänomistajien omaan panostukseen. Osittain tämä tietysti johtuu mm. lakisääteisestä uudistamisvelvollisuudesta, joka lisäsi investointeja 90-luvun jälkipuoliskolla voimakkaasti lisääntyneiden hakkuiden myötä.

Yksityismetsien investointien julkinen tuki ja omarahoitus 1980–2004 vuoden 1997 hinnoin, milj.EUR/vuosi (tukuhintaindeksi).

Lähde: METINFO, Metsäsektorin Suhdannekatso 2004

Monitavoitteiset	35 %	48 %
Taloudellista turvaa korostavat	16 %	13 %
Virkistyskäyttäjät	22 %	21 %
Metsästä elävät	27 %	18 %

1980-luvun loppu
1990-luvun loppu

Metsänomistajaryhmät metsänomistuksen tavoitteiden mukaan jaoteltuna 80- ja 90-luvun lopussa (osuus lukumäärästä).

Lähde: Karppinen ym. 2002

Jori Ringman

Jari Kuuluvainen ja Sari Juntunen

Puuntuotannon investoinnit ovat useissa tapauksissa yksityistaloudellisesti kannattavia myös ilman julkista tukea. Tuoreen Hyytiäisen ja Tahvosen metsänuudistamisinvestointien tuottamia sisäisiä korkokantoja selvittäneen tutkimuksen mukaan esim. Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIOn ohjeiden mukaan kasvatettujen keinollisesti uudistettujen männiköiden uudistamisinvestoinnin sisäiset korkokannat ilman paljaanmaan arvoa vaihtelivat parhaiden kasvupaikkojen 4,4 prosentista heikompien kasvupaikkojen alle prosenttiin. Jos paljaan metsämaan myynti on realistinen vaihtoehto uudistamiselle, on myyntihinta tietysti otettava huomioon investoinnin tuottoa laskettaessa. Metsämaan tuottoon perustuvat paljaan maan arvot keinollisesti uudistetuille männiköille ja kuusikoille ovat samojen tutkijoiden vuoden 2003 tutkimuksen mukaan kasvupaikasta riippuen positiivisia, jos laskentakorko on alle 2–7 %. Heikommilla kasvupaikoilla jo kahta prosenttia korkeamman korkokannan käyttö

tekee keinollisen uudistamisen istuttamalla kannattamattomaksi.

Voidaankin kysyä, miksi julkisen vallan suora investointituki kannattavaan puuntuotantoon on perusteltavissa, erityisesti, jos vaarana on metsänomistajien oman panostuksen syrjäytyminen. Julkista tukea ei pitäisi käyttää kannattamattomien investointien muuttamiseen yksityistaloudellisesti kannattaviksi. Jo lähitulevaisuudessa joudutaankin varmasti pohtimaan sitä, kuinka paljon metsätalouden tukia suunnataan esimerkiksi metsän markkinattomien arvojen tuotantoon. Näiden tuotantoahan markkinat eivät suoraan ohjaa, eikä yhteiskunnan näkökulmasta toivottua tarjonnan tasoa ilman julkisen vallan väliintuloa todennäköisesti saavuteta. Toinen tie tuen suuntaamiselle on tutkimus ja kehitys – sekä puuntuotannossa että puun että metsien uusien käyttömuotojen etsinnässä – ja edelleen varmasti myös metsätalouden neuvonta.

PAINOPISTE MAASTOINVENTOINNISTA METSÄSUUNNITELMAN HYÖDYNTÄMISEEN

Metsäsuunnitelma on metsänomistajan metsätalouden harjoittamisen perustyökalu. Siinä on tiedot metsien nykytilasta sekä seuraaviksi 10 vuodeksi metsänhoitosuositukseen perustuvat toimenpide-ehdotukset, jotka kertovat mm. metsätilan hakkuumahdollisuudet, metsänhoitotarpeet ja luontoarvot. Tilakohtainen metsäsuunnitelma on nykyisin yli puolella metsänomistajista. Metsäkeskukset tekevät 90 % metsäsuunnitelmista.

Ajantasainen metsäsuunnittelutieto on olennainen osa metsätalouden perusinfraa. Se on verrattavissa puunkuljetuksien tarvitsemaan tieverkostoon ja on keskeinen alku kupään elementti toimivassa ja tehokkaassa tuotantoketjussa kannolta tehtaalle.

Metsäsuunnitelman laadintakustannuksista noin puolet on maastotietojen keruusta aiheutuvia kuluja. Metsien inventoinnissa hyödynnetään numeerisia ilmakuvia ja karttoja ja tiedot kerätään maastotallentimelle. Aiemman metsäsuunnitelman puusto- ym. perustietoja voidaan myös hyödyntää. Lähivuosien suuri haaste on nykyaikaisen kaukokartoitustekniikan avulla tehostaa olennaisesti maastotietojen keruuta. Viimeisimmät tulokset laserkeilaimen hyödyntämisestä ovat lupaavia.

Maastotyön tehostaminen avaa mahdollisuuksia pannaan aiempaa enemmän metsänomistajien neuvontaan. Runsaasti tietoa sisältävänä asiakirjana metsäsuunnitelma ei auvadu hetkessä, vaan käytön opastukseen ja neuvontaan on usein tarvetta koko metsäsuunnitelman voimassaoloajan. Metsäkeskusten Metsään.net-verkko-metsäsuunnitelma helpottaa yhteydenpitoa ja tuo uusia mahdollisuuksia myös neuvonnan monipuolistamiseen.

PUHEESTA POIMITTUA

Metsäteollisuusyritykset ja Metsähallitus ovat siirtyneet jatkuvaan metsäsuunnittelutiedon ylläpitoon. Tiedot tehdyistä hakkuista ja metsänhoitotoista tallennetaan tietokantaan, jolloin suunnittelutiedot pysyvät ajantasaisina. Yksityismetsissä tällaisen toimintamallin soveltaminen on vaikeata, koska toimijoita on paljon eikä tieto metsänomistajien omatoimisista töistä kulje organisaatioille. Yksi lähiajan keskeisistä haasteista on löytää yksityismetsiin sopiva keino ajantasaisen metsävaratietokannan aikaansaamiseksi. Verkkometsäsuunnitelman ylläpito-ominaisuuksilla varustettu versio tarjoaa tähän käyttökelpoisen työvälineen.

Jorma Tolonen, johtaja
Metsäkeskus Kainuu

Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelu – yhteistyöllä suuntaviivat maankäytölle

Vuorovaikutteisella suunnittelulla linjat valtionmaiden käytölle

Luonnonvarasuunnittelu on Metsähallituksen tapa toteuttaa strategista metsäsuunnittelua valtion mailla. Suunnittelussa määritellään Metsähallituksen toiminnan painotukset ja keskeisten toimintojen mitoitukset suunnitelma-alueittain seuraavalle 10-vuotiskaudelle. Suunnittelun kehityksen muodostavat lainsäädäntö sekä valtio-omistajan tulosohejaus ja Metsähallituksen strategia.

Suunnitelmat laaditaan seitsemälle suuralueelle, joiden maa-ala vaihtelee Länsi-Suomen alueen noin puolesta miljoonasta hehtaarista Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen noin kahteen ja puoleen miljoonaan hehtaariin. Kukin suunnitelma kattaa Metsähallituksen koko maa-, metsä- ja vesiomaisuuden eli talousmetsät, suojelualueet ja muussa käytössä olevat kohteet suunnitelma-alueella.

Suunnittelu tehdään yhteistyössä alueen sidosryhmien ja kansalaisten kanssa ja siinä sovitetaan yhteen eri käyttömuotojen tarpeita sekä sidosryhmien ja kansalaisten odotuksia ja näkemyksiä alueen luonnonvarojen käytöstä. Sidosryhmien edustajista koostuva yhteistyöryhmä (keskimäärin noin 15 jäsentä) on tiiviisti mukana suunnittelussa koko projektin ajan ja kansalaiset voivat osallistua suunnitteluun kansalaistilaisuuksissa tai internetin välityksellä. Pohjois-Suomessa myös kunnilla ja

Metsähallituksen neuvottelukunnilla on mahdollisuus ottaa suunnitelmaan kantaa.

Työssä tarkastellaan monipuolisesti Metsähallituksen hoidossa olevan omaisuuden käyttöä (hoitoa, käyttöä ja suojelua), sen vaihtoehtoja ja niiden tuloksia eri näkökulmista ja kokonaisuutena. Tuloksia arvioidaan ekologian, yritystalouden, virkistys- ja matkailukäytön sekä työllisyyden ja aluetalousvaikutusten kannalta. Pohjois-Suomessa myös porotalouden näkökulma on tärkeä. Kutakin näkökulmaa kuvataan muutamalla sen kannalta keskeisellä mittarilla ja kaikkien vaihtoehtojen tulokset selvitetään jokaisen mittarin osalta. Mittarikohtaisia arvoja vertailemalla voidaan arvioida eri vaihtoehtojen keskinäistä hyötyä eri näkökulmista ja kokonaisuutena.

Vaihtoehtoja vertailemalla kukin suunnittelun osapuoli voi helpommin hahmottaa, mi-

kä on sellainen vaihtoehto ja luonnonvarojen käytön toimintamalli, joka parhaiten vastaa hänen tai edustamansa ryhmän tavoitteita ja luonnonvarojen nykytilan tarjoamia mahdollisuuksia. Yhdistämällä eri osapuolten näkemykset saadaan käsitys siitä, millaista luonnonvarojen käyttöä ja kehitystä suunnitelma-alueella pidetään tavoiteltavana alkavalla kaudella. Vaihtoehtojen vertailun ja arvottamisen tukena käytetään myös erilaisia päätöstukimenetelmiä, kuten äänestysmenetelmiä. Osallistavan suunnittelun lopputuloksena hankkeen yhteistyöryhmä esittää Metsähallitukselle suosituksen alkavan kauden toimintamalliksi.

Metsähallituksen edustajista koostuva projektin ohjausryhmä puntaroi vaihtoehtojen tuloksia sekä yhteistyöryhmän suositusta ja muilta osallistujilta saatua palautetta ja tekee

LUONNONVARASUUNNITTELUN VAIHEET

Olli Manninen

Metsähallituksen johtoryhmälle esityksen alkavan kauden suunnitelmaksi. Metsähallituksen johtoryhmä vahvistaa suunnitelman keskeiset linjaukset, kuten uudet maankäyttöratkaisut, hakkuusuunnitteen, metsien monimuotoisuuden kehittämistavoitteet, virkistyskäytön painopisteet sekä kaavoituksen ja maanjalostuksen tavoitteet.

Uusimuotoinen luonnonvarasuunnitelma valmistui ensimmäisenä Kainuun alueelle vuonna 2003, Länsi-Suomen suunnitelman ratkaisut tehtiin vuonna 2004, Itä- ja Länsi-Lapin suunnitelmat valmistuvat tänä vuonna ja Ylä-Lappi valmistuu vuonna 2006. Pohjanmaan ja Itä-Suomen alueiden suunnitteluajataulusta ei

ole vielä tehty päätöstä. Yhteistyöryhmien esitykset ovat toteutuneet lähes sellaisinaan Metsähallituksen tähän mennessä vahvistamissa suunnitelmissa, joten osallistavan suunnittelun vaikuttavuus on ollut korkea.

Kainuussa panostetaan luontomatkailuun

Kainuun alueelle laadittiin uusi luonnonvarasuunnitelma vuosina 2002–2003. Suunnitelma oli kehitetyn suunnittelumenetelmän pilotti, jonka kokemuksia on hyödynnetty sen jälkeen tehdyissä suunnitelmissa. Suunnitelma-alue käsittää noin miljoona hehtaaria, josta noin 90 % on maata ja 10 % vesiä. Maa-alasta on metsämaata runsaat 600 000 hehtaaria.

Suunnittelu tehtiin tiiviissä yhteistyössä kainuulaisten kanssa. Kainuulaiset sidosryhmät valitsivat keskuudestaan 17-jäsenisen yhteistyöryhmän, joka edusti kattavasti eri käyttömuotoja ja intressitahoja. Ryhmä työsti suunnitelmaa kuusi kokouspäivää runsaan puolen vuoden aikana ja teki lisäksi kotitehtäviä kokousten välillä. Kokouksiin osallistui keskimäärin 15 ryhmän jäsentä.

Eri puolilla Kainuuta järjestettiin lisäksi viisi kansalaistilaisuutta, ”tupailtaa”, joihin osallistui yhteensä noin 100 henkilöä. Kiinnostavan ja pakollisen metsästys-, kalastus- ja marjastuskeskustelun lisäksi myös kansalaiset ottivat aktiivisesti kantaa Metsähallituksen Kainuun metsien ja ve-

sien käytön painotuksiin ja mitoitukseen. Käytännössä aprikoiitiin suunnitelmavaihtoehtojen tulosten pohjalta sitä, jatketaanko nykyisellä toimintakonseptilla vai pitäisikö alkavalla jaksolla painottaa nykyistä enemmän joko luonnonsuojelun tavoitteita, metsien ja vesien monikäyttöä vai puuntuotantoa ja hakkuita tai työllisyys- ja alue- talousvaikutuksia? Kunkin tilaisuuden osallistujien kannanottojen tiivistämiseen käytettiin keskustelun ohella äänestysmenetelmää, jossa osallistujat valitsivat parhaan vaihtoehdon.

Suunnittelun varsinaisen ytimen muodostivat kahdeksan vaihtoehtoa, joiden tuloksia arvioitiin luonnonsuojelun, talouden, monikäytön ja alueellisten vaikutusten kannalta kahdeksan mittarin avulla. Viime kädessä yhteistyöryhmä hyväksyi vaihtoehdot ja valitsi mittarit projektiryhmän esityksestä. Perusvaihtoehto edusti nykyistä toimintatapaa ja muissa vaihtoehtoisissa painotettiin tästä poikkeavasti joko luonnonsuojelun, metsien virkistys- ja matkailukäytön tai puuntuotannon ja hakkuiden

näkökulmaa. Vaihtoehtojen avulla selvitettiin, millaiseen kehitykseen nykyinen toimintatapa johtaa ja miten tulokset poikkeavat, jos toiminnan painotuksia muutetaan. Jokaisen vaihtoehdon tulokset selvitettiin jokaisen mittarin osalta. Näin saatiin kuva kunkin vaihtoehdon hyvyydestä eri arviointinäkökulmista ja kokonaisuutena. Myös käsitys tulosten keskinäisistä riippuvuuksista täsmentyi.

Yhteistyöryhmä arvioi ja arvotti vaihtoehtojen tuloksia perusteellisesti tulosten tarkastelun, keskustelun ja erilaisten päätöstukimien avulla. Ryhmän lähes yksimieliseksi kannaksi muotoutui, että Metsähallituksen toiminnassa Kainuussa on syytä alkavalla suunnitelmakaudella painottaa metsien ja vesien virkistys- ja matkailukäyttöä entistäkin enemmän. Tarvetta muuhun toiminnan painotusten tarkistukseen ei nähty ja muun muassa ekologinen verkosto arvioitiin tarkoituksenmukaiseksi.

Kansalaistilaisuuksissa esille tullut näkemys toivottavasta kehityksen suunnasta oli hyvin

samankaltainen kuin yhteistyöryhmän kanssa. Kainuun kunnat ja Metsähallituksen Oulun läänin neuvottelukunta painottivat edellä mainittuja enemmän työllisyyttä ja puuhuollon merkitystä.

Vaihtoehtojen tulosten, yhteistyöryhmän esityksen sekä kansalais- ja muun palautteen pohjalta Metsähallitus päätti tarkistaa toiminnan painotuksia alkavalla suunnitelmakaudella yhteistyöryhmän esityksen mukaisesti. Painotuksen muutos toteutettiin kartoittamalla Kainuun maakunnan matkailustrategian painopistealueet (Hossa, Ukkohalla-Paljakka, Vuokatti, Oulujärvi) sekä Itärajan reitillä olevat Metsähallituksen metsät ja muuttamalla niiden käsitteitä maisema-arvoja korostavaan suuntaan. Tällaisiksi matkailu- ja maisemametsiksi määriteltiin yhteensä noin 36 000 hehtaaria. Ratkaisu tukee (luonto)matkailun edellytyksiä näillä alueilla. Metsähallituksen hakkuita ratkaisua vähentää 10 000–20 000 m³ vuodessa ja metsätalouden työpaikkoja 5–10.

YHTEISET METSÄT MONESSA KÄYTÖSSÄ

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan kuuluva valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on hoitaa, käyttää ja suojella meidän kaikkien yhteisiä metsiä ja vesiä, joita on yli 12 milj. hehtaaria eli noin kolmasosa Suomen pinta-alasta. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on metsätalous ja muu luonnonvarojen käyttö sekä niihin liittyvät tuotteet ja palvelut. Toiminnan tulee olla kestävää ja tulokSELLISTA. Liiketoiminta on jaettu tulosalueisiin, joista suurin ja taloudellisesti merkittävin on metsätalous. Se tuottaa yli 90 % Metsähallituksen tuloksesta.

Muita liiketoiminnan tulosalueita ovat mm. Villi Pohjo-la, joka tarjoaa luontomatkailupalveluja yrityksille ja ryhmille, ja Laatumaa, joka on erikoistunut tontti- ja metsäkiinteistökauppaan. Lomatonttien myynnistä saadut tulot

ohjataan valtion budjetin kautta luonnonsuojelualueiden hankintaan, jota Laatumaa myös hoitaa yhdessä ympäristökeskusten kanssa. Morenia keskittyä jalostettujen maan aineiden kauppaan ja tytäryhtiöistä Forelia toimii metsäpuiden siementen ja tainten kasvatuksessa ja kaupassa.

Metsähallitukselle on laissa määritelty myös julkisia hallintotehtäviä, joita ovat mm. luonnonsuojelualueiden hankinta ja hoito sekä jokamiehen oikeuksiin kuuluvien luonto- ja retkeilypalveluiden tuottaminen. Julkisten hallintotehtävien hoitamista varten Metsähallitukseen on perustettu erillinen julkisten hallintotehtävien yksikkö eli luontopalvelut. Myös metsästystä ja kalastusta koskevat hallintotehtävät ja erävalvonta kuuluvat Metsähallituksen tehtäviin. Metsähallituksen julkisten palvelutehtävien hoito rahoitetaan valtion talousarviossa erikseen osoitetuilla määrärahoilla. Liiketoiminnan tulos tuloutetaan suoraan valtion kassaan.

PUHEESTA POIMITTUA

Kainuussa valtion mailla on edelleenkin merkittävä rooli ihmisten elämässä ja maakunnan taloudessa. Metsähallituksen hallinnassa on 42 % alueen maa-alasta. Kainuun valtion metsistä kolme neljäsosa on metsätalouden käytössä. Neljännes on joko kokonaan toiminnan ulkopuolella tai käyttöä on rajoitettu luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi, riistan elinympäristöjen huomioimiseksi tai maiseman, kulttuuriarvojen sekä virkistys- ja matkailutarpeiden edellytysten turvaamiseksi.

Juhani Karjalainen, aluejohtaja
Metsähallitus, Metsätalous

Monimuotoisuuden turvaamisen perusteet ja keinot

Metsäluonnon monimuotoisuuden säilyminen tuli laajemmin suomalaiseen metsäkeskusteluun 1990-luvulla, vaikka aiheesta oli kyllä käyty keskustelua jo aiemmin. Monimuotoisuuden turvaaminen nostettiin muiden metsien käytön tavoitteiden, kuten puun tuotannon ja virkistyskäytön rinnalle, ja alettiin puhua taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä metsätaloudesta. Tämän kehityksen alkuunpanijana oli kasvava kritiikki metsätalouden senaikaisia toimintatapoja kohtaan ja huoli monimuotoisuuden säilymisestä ellei asiaan kiinnitetä huomiota. Kehitykseen vaikuttivat voimakkaasti myös kansainväliset metsä- ja ympäristöpoliittiset sopimukset, joihin Suomiakin toiminnassaan sitoutui.

Metsien hyödyntäminen on vaikuttanut metsiimme jo satojen vuosien ajan. Erä-, kasiki- ja tervatalous sekä harsintametsätalous jättivät jälkensä metsäluontoomme, ja nämä jäljet ovat yhä vieläkin paikoin nähtävissä. Merkittävimmät muutokset metsissämme on kuitenkin tapahtunut 1900-luvun puolivälin jälkeen tehostuneen metsätalouden kaudella.

Puuntuotannon tehostamisella oli laajoja vaikutuksia metsien rakenteeseen ja dynamiikkaan ja näin myös eliölajistoon. Metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta haitallisimpia muutoksia ovat olleet metsien rakenteen yksipuolistuminen, soiden laajamittainen kuivatus, luonnontilaisten tai niiden kaltaisten metsien määrän väheneminen, metsäpalojen vähenemi-

nen sekä kuolleen puuaineksen ja sen muodostumisen estyminen.

Lahopuut ja lehtipuusto tärkeitä

Lahopuun väheneminen metsissämme on arvioitu merkittävimmäksi eliölajien uhanalaistumista aiheuttavaksi metsätalouden vaikutukseksi. Luonnontilaisissa metsissä lahoppuuta on 20–120 m³/ha, riippuen alueen sijainnista, kasvupaikkatypista ja häiriöhistoriasta. Talousmetsissä lahoppuuta on noin 2 m³/ha. Myös lahoppuun laadussa on eroa talousmetsien ja luonnontilaisten metsien välillä. Luonnontilaisissa metsissä valtaosa lahoppuusta on läpimitaltaan 20–40 cm kun talousmetsissä suurin osa lahoppuun tilavuudesta on kantoja tai läpimitaltaan alle 20 cm.

Lahoppuun rooli metsäluonnossa on merkittävä. Siihen on sitoutunut paljon ravinteita, jotka vapautuvat pitkän ajan kuluessa muiden eliöiden käyttöön. Lahoppuusto toimii ravinteiden varastona ja tasaa metsikön ravinnekiertoa. Hajoavassa puussa elää myös monilajinen ja hajoamisen edetessä muuttuva eliöyhteisö,

joka sisältää sieniä, eläimiä sekä kasveja. Pitkälle hajonnut puuaines muodostaa olennaisen osan metsän humuskerroksesta ja toimii merkittävänä maaperän kosteuden tasaajana. Lisäksi lahoppu on myös hyvä taimien kasvualusta.

Puulajisuhteiden muutos ja etenkin lehtipuuston väheneminen on toinen metsälajien säilymistä uhkaava tekijä. Etenkin suuret vanhat haavat ylläpitävät monipuolista eliölajistoa. Myös muilla yleensä metsätaloudellisesti vähäarvoisilla lehtipuilla, kuten raidalla, pihlajalla ja lepillä, esiintyy niille erikoistunutta lajistoa, joista monet ovat taantuneet.

Suojelualueet monimuotoisuuden turvaajina

Perinteinen keino metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi on luonnonsuojelualueiden perustaminen. Luonnonsuojelualueiden perustamisen tavoitteena on, että ne edustavat kaikkia Suomessa tavattavia luontotyyppejä. Samalla ylläpidetään niille tyypillistä eläin- ja kasvilajistoa ja turvataan uhanalaisia lajeja. Suojelualueet ovat erityisen tärkeitä sellaisten lajien säilymiselle, jotka ovat elinympäristönsä luonnontilaisuuden suhteen vaateliaimpia. Yksittäiset suojelualueet voivat vain poikkeustapauksissa säilyttää jonkin lajin populaation tai metsien alueellisen dynamiikan, mutta yhdessä ne muodostavat toimivia aluetason verkkoja.

Valtaosa suojelualueverkon ulkopuolella olevista metsistä on varsin tehokkaassa puuntuotannossa, joten luonnontilaiset metsäalueet

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Hakkuuylijäämä lahoaa ja muuttuu pikkuhiljaa luonnon monimuotoisuudeksi – kuten ihminenkin.

säilyvät pääosin vain suojelualueilla. Näin ollen metsien luontainen dynamiikka voi toimia vain suojelualueilla, joten suojelualueverkolla on ratkaiseva merkitys metsien monimuotoisuuden säilymiselle. Valtaosa, etenkin eteläisen Suomen, suojelualueiden metsistä on aiemmin ollut talouskäytössä, mikä näkyy metsien rakenteessa.

Aiemmin metsätalouskäytössä olleiden suojelualueiden laatua pyritään parantamaan ennallistamisen avulla. Ennallistaminen on luonnonsuojelussa käytettävä menetelmä, jossa erilaisilla toimenpiteillä käynnistetään ekosysteemin palautuminen kohti luonnontilaa. Metsien ennallistamisen tavoitteena on nopeuttaa met-

sätalouskäytössä olleen entisen talousmetsän palautumista luonnontilaisen kaltaiseksi. Ennallistamisen avulla luodaan metsään puuttuvia tai siellä vähäisinä esiintyviä luonnonmetsän piirteitä, kuten lahoppuuta, hiiltynyttä puuta ja lehtipuustoa sekä vaihtelua metsärakenteeseen. Tavoitteena on käynnistää metsässä luontaisia tapahtumasarjoja: lahoppuuta muodostuu sekä metsään syntyy monenikäistä ja -lajista puustoa. Ennallistamisella parannetaan myös uhanalaisten ja taantuneiden lajien elinolosuhteita. Luonnonsuojelualueiden ennallistaminen on osa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO).

Talousmetsissäkin keinoja monimuotoisuuden vaalimiseksi

Valtaosa metsäalasta sijaitsee kuitenkin suojelualueiden ulkopuolella, ja näin ollen talousmetsien käsittelyllä on merkittävä vaikutus metsien monimuotoisuuden turvaamisessa. Talousmetsissä monimuotoisuutta pyritään turvaamaan suojelemalla arvokkaita elinympäristöjä, joilla on suurempi merkitys monimuotoisuudelle kuin metsäelinympäristöillä keskimäärin. Tällaisia elinympäristöjä ovat esimerkiksi rehevät lehtolaikut, lähteiden ja purojen lähiympäristöt, jyrsänteet ja niiden alusmetsät, jalopuumetsät sekä tervaleppäkorvet. Ne jätetään kokonaan

PUHEESTA POIMITTUA

METSIEMME ELIÖLAJIT UHANALAISTUVAT EDELLEEN

Kullekin biotoopille luontaisen eliölajiston rikkauden edes kohtuullinen ylläpitäminen edellyttää vähintään 10:n, mahdollisesti 30 %:n osuuden sen alkuperäisestä määrästä säilyttämistä luonnontilaisen kaltaisena. Suomen pinta-alasta luonnontilaisen tai sen kaltaisen metsän osuus jää tällä hetkellä noin 5 %:iin, eteläisessä Suomessa jopa alle prosenttiin. Seurauksena tästä onkin ollut metsiemme eliölajien mittava uhanalaistuminen.

Suomen kasvi- ja eläinlajeista 1 505 eli joka kymmenes on uhanalainen. Vain noin kolmasosalle maamme 43 000 eliölajista on pystytty tekemään toistaiseksi uhanalaisuusarviointi, joten ”todellinen” uhanalaisten määrä on nykyistä huomattavasti suurempi. Uhanalaisista lajeista selkärangaisia on 50, selkärangattomia 759, putkilokasveja 180, itiökasveja 142 sekä sieniä ja jäkäliä 374. Lähes 40 % uhanalaisista ja yli 45 % silmälläpidettävistä lajeista on ensisijaisesti metsissä eläviä lajeja. Metsien eliölajeja uhanalaistavat pääasiallisesti metsien talouskäytön metsissä aiheuttamat muutokset, kuten lahoppuun väheneminen ja ikärakenteen muutokset.

Metsien lajien uhanalaistuminen on 90-luvulla hidastunut tehostuneiden suojelutoimien ansiosta. Toisaalta Etelä-Suomen erillisissä vanhojen metsien saarekkeissa lajien häviämistodennäköisyyden on arvioitu edelleen kasvavan, koska jäljellä olevat populaatiot ovat pieniä ja eristyneitä. Vuotta 2010 koskevan asiantuntija-arvion mukaan uhanalaisten metsälajien määrä kasvaa nisäkkäitä lukuun ottamatta kaikissa eliöryhmissä. Myös hävinneiden lajien määrän arvioidaan kasvavan useissa eliöryhmissä.

Kaikilla lajeilla on omanlaisensa elinvaatimukset, joten lajien uhanalaistuminen johtuu osittain erilaisista tekijöistä ja niiden säilyttämisen vaatimat toimenpiteet voivat olla melko erilaisia. Esim. joidenkin elävillä lehtipuilla kasvavien sammallajien suojelun tehostamiseksi saattaa riittää kyseisten puulajien suhteelliseen lisäämiseen tähtäävä metsäsuunnittelu. Suuri osa metsien uhanalaisista eliölajeista on kuitenkin selkeästi vanhan metsän lajeja, joiden säilyminen ja kantojen elpyminen edellyttää ehdottomasti vanhan, luonnontilaisen tai sen kaltaisen metsän tai merkittävässä määrin luonnontilaisen metsän piirteitä omaavan metsän määrän selkeää lisäämistä koko esiintymisalueella. Esimerkkinä vaateliaista vanhan metsän lajeista toimivat mm. järeillä mäntymaapuilla viihtyvät sieni-, hyönteis- ja sammallajit. Metsiä, joissa järeää män-

tymaapuuta esiintyisi määrällisesti riittävästi ja ajallisesti katkeamattomana jatkumona ei kerta kaikkiaan ole olemassa eteläisessä Suomessa tällä hetkellä juuri ollenkaan. Metsiemme eliölajistoa voidaankin suojella tehokkaasti vain riittävän suuria ja ekologisesti hyvin suunniteltuja metsäalueita suojelemalla ja ennallistamalla.

EU-jäsenmaana Suomi on uhanalaiskehityksen suhteen poikkeuksellisessa asemassa esimerkiksi Keski- ja Etelä-Euroopan maihin nähden. Alkuperäisestä luonnostamme ja eliölajistostamme on toistaiseksi hävinnyt todennäköisesti vasta hyvin pieni osa, toisin kuin pidemmän ja rajumman ihmisvaikutuksen kokeneissa maissa. Meidän on siis mahdollista melko helposti järkevällä ja oikein mitoitettulla suojelusuunnittelulla turvata metsiemme eliölajiston monimuotoisuus. Tätä olisi tärkeää painottaa ja mainostaa myös kansainvälisesti ja pitää tiukasti puoliamme myös suojeluvaroja jaettaessa. Suomella on varaa monimuotoisuuden parempaan suojeluun ja samalla met-

sien suojelutilanteen korjaamiseen paremmalle tasolle.

Olli Manninen, metsäryhmän puheenjohtaja
Luonto-Liitto ry

metsänkäsittelyn ulkopuolelle tai käsitellään monimuotoisuusseikat huomioiden. Talousmetsiä käsitellessä niihin jätetään monimuotoisuuden turvaamiseksi myös säästöpuita. Säästöpuiden avulla pyritään säilyttämään ja luomaan monipuolista puulajistoa ja puustoa, josta kehittyä aikanaan vanhoja eläviä puuyksilöitä ja järeää lahoppua. Säästöpuiden jättämisellä on myös suuri maisemallinen merkitys.

Metsiemme monimuotoisuutta ei pystytä turvaamaan pelkästään suojelualueverkostolla, mutta ei myöskään ainoastaan talousmetsien avulla. Suojelualueet ja talousmetsät tulisi nähdä ekologisena verkostona, jossa suojelualueet toimivat monimuotoisuuden turvaamisen ydinalueina ja talousmetsät luonnonhoitomenpiteinen ydinalueita yhdistävinä käytävinä ja vyöhykkeinä. Keskeiseen asemaan tässä tapa-

uksessa nousee metsäsunnittelun rooli, minkä tulisi kattaa riittävän laaja alue, jotta suojelualueiden ja talousmetsien luontoarvoja ja käsittelyä voidaan tarkastella kokonaisuutena.

Uusia keinoja monimuotoisuuden edistämiseksi

Metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi pyritään jatkuvasti kehittämään uusia keinoja. Valtioneuvosto hyväksyi syksyllä 2002 toimintaohjelman Etelä-Suomen, Oulun läänin ja Lounais-Lapin metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi eli niin sanotun METSO-ohjelman. Ohjelman pääpaino on nykyisten luonnonsuojelualueiden luonnonarvojen palauttamisessa eli ennallistamisessa ja hoidossa, talousmetsien metsäluonnon hoidossa ja näitä koskevassa tutkimuksessa.

Yksityismetsissä METSO-ohjelmassa kehitellään maanomistajille suunnattuja uusia

vapaaehtoisia keinoja lisätä metsien monimuotoisuutta. Luonnonsuojelubiologisten kriteerien perusteella arvioitavista, monimuotoisuuden kannalta arvokkaista kohteista voidaan käydä luonnonarvokauppaa, osallistua tarjouskilpailuun tai muodostaa niistä monipuolisia, esimerkiksi matkailupalveluja mahdollistavia laajempia yhteistoimintaverkostoja, joissa osallisina on eri maanomistajia ja organisaatioita.

Uusiin keinoihin kuuluu myös luonnonhoitoalueet, joka on toistaiseksi kokeiluhankkeisiin kuulumaton monimuotoisuuden edistämisen keino METSOssa. Luonnonhoitoalueiden ajatuksena on suojella talousmetsän sisällä olevia arvokkaita pienkohteita, joiden ympäristössä hakkuita rajoitettaisiin vyöhykkeittäin.

METSÄT LEIKIN JA LIIKUNNAN AREENOINA SEKÄ TERVEYDEN EDISTÄJINÄ

Suomalaisista 80 % asuu kaupungeissa ja taajamissa. Heidän asuin- ja lähiympäristönsä viheralueet ovat valtaosin metsiä. Valtakunnan metsäpinta-alan nähdessä nämä metsät ovat vähäpätöisiä, mutta niiden merkitys

Kuhmolaisen Wild Brown Bear -yrityksen luonto-opas Sabrina Longeais tuntee ulkomalaisten luontomatkailijoiden toiveet. Luontokohteita katsomaan ja kuvaamaan tulevat matkailijat ovat kiinnostuneita eksoottiseksi kokemastaan Suomesta, sen metsistä, havumetsävyöhykkeen lajeista ja vuodenajoista. Suomessa arvostetaan myös maan turvallisuutta. Kurssilaiset totesivat keskusteluissaan, että maahamme tarvittaisiin lisää Sabrinan kaltaisia henkilöitä.

asukkaiden lähimpänä luonto- ja käyttöympäristönä on erittäin suuri.

Suomalaisista neljä viidesosa pitää viheralueiden merkitystä erittäin tärkeänä lähiympäristössään. Tutkimuksien mukaan merkittävimmät viheralueiden hyödyt ovat ulkoilu, esteettiset elämykset ja vaikutukset fyysiseen ja henkiseen terveyteen. Kaksi kolmasosa suomalaisista ulkoilee

PUHEESTA POIMITTUA

vähintään kerran viikossa tavallisimmin asunnon lähiympäristössä. Monille kaupunkilaislapsille lähimetsät ovat ainoa kanava luontoon ja metsien maailmaan. Tärkeimpiä viheralueiden ominaisuuksia ulkoilumahdollisuuksien ja hyvän reittiverkoston lisäksi ovat vihreä näkymä asunnon ikkunasta sekä hiljainen ja rauhallinen asuinympäristö.

Viherympäristöllä on suoraan havaittu olevan terveyttä edistäviä vaikutuksia. Arki- ja hyötyliikunnan edistäminen kaikilla mahdollisilla tavoilla on välttämätöntä, jotta yli-painoisuuteen ja liikkumattomaan elintapaan liittyvien sairauksien kustannukset eivät karkaa käsistä. On ilmeistä, että liikkumiseen houkuttelevan viheralueverkoston ylläpitäminen on mitä parhainta kansanterveyden edistämistä. Viheralueiden rakentamis- ja hoitokustannukset ovat mitättömiä, jos niitä verrataan sairauksien ennaltaehkäisyyn tuomiin säästöihin.

Eeva Kuuluvainen, projektinjohtaja
Helsingin kaupunki, talous- ja
suunnittelukeskus, kehittämisosasto

Menestystekijöistä metsäohjelmaan

Kainuulainen metsämaisema innosti Päättäjien Metsäakatemian Havukka-ahon ajattelijaa Konsta Pylkkäsen tavoin vuoroin suuriin ajatuksiin, vuoroin sinisiin ajatuksiin. Metsäala on isojen ja haastavien kysymysten edessä, joiden pohittamiseen tarvitaan juuri sitä kaukonäköisyyttä, jonka merkitystä Konsta korostaa. Hänestä kaukoviisaus on sitä että ”asiat harkitaan etukäteen ja kuvitellaan tapaus sikseenkin elävästi, että kun se kerran tapahtuu, on reitit selvät”. Kaukoviisaudessa on tosin Konstan mielestä ”kaksi pahaa vikaa; asia jää huvikseen tapahtumatta tai se sattuu eri tavalla. Joka arvaa ottaa nämäkin huomioon, sille on maalimanranta kevyt kiertää...” (Veikko Huovinen 1952: *Havukka-ahon ajattelijana*).

Kurssin tulevaisuustyöpajan aluksi tunnistettiin metsäalan menestystekijöitä. Tämän jälkeen ne muokattiin teeseiksi ja pohdittiin, mitä yhtäältä metsäsektorin ja toisaalta muun yhteiskunnan olisi tehtävä näiden menestystekijöiden vahvistamiseksi. Näistä lähtökohdista evästettiin Kansallisen metsäohjelman (KMO) tulevaa tarkastustyötä.

Metsäalan menestystekijät

1. HUIPPUOSAAMINEN: Osaamisen jatkuva kehittäminen luo edellytykset sekä kilpailukyvyyn ylläpitämiselle että uuden elinkeinotoiminnan syntymiselle.

Metsäalan tutkimukseen ja koulutukseen toivottiin lisää tieteidenvälisyyttä ja yhteistyö-

tä niin metsätalouden ja -teollisuuden välille kuin muidenkin alojen kanssa, jotta syntyisi rohkeita ja poikkitieteellisiä avauksia uusilla tuotteilla ja konsepteilla. Nykyinen tutkimus- ja kehitystoiminta koettiin sirpaleiseksi. Monitieteinen metsäklusterin huippuosaamiskeskittymä – ”metsä MIT” – edistäisi tutkimustiedon jakamista ja hyödyntämistä sekä megatrendien ennakointia ja tarjoaisi näin kasvualustan uusille innovaatioille.

Metsäsektoria patisteltiin tiedottamaan ja viestimään metsäalan mahdollisuuksista elinkeinona ja ammattina nuorten ohella myös opettajille ja ammatinvalinnan ohjaajille. Metsäklusterin huippuosaamiskeskittymä voisi myös omalta osaltaan lisätä opiskelijoiden kiinnostusta suuntautua alalle. Metsäalan kaikilla koulutusasteilla peräänkuulutettiin

”ihmisosaamisen” lisäämistä. Lisäksi mm. yhdeksi konekuljettajapulan lääkkeeksi tarjottiin oppisopimuskoulutuksen tukemista ja maahanmuuttopolitiikkaa.

Tutkimusyhteistyö tehostaisi myös rahoituksen hyödyntämistä ja ohjausta. Osanottajat toivoivatkin metsien huomioon ottamista EU:n 7. puiteohjelmassa sekä metsäalan omaa aktiivisuutta keskusteltaessa julkisen tutkimusrahoituksen kohdentamisesta metsäsektorilla. Tärkeinä tulevaisuuden teemoina osaamisen kehittämisessä nähtiin mm. metsäbiomassan kokonaisuhyödyntäminen, tulevaisuuden kuitutuotteet, niukkaresurssiset prosessit, puutuotteiden järjestelmäkonseptit sekä uudet viestintä- ja pakkausratkaisut. Huippututkimuksen ohella teollinen soveltaminen ja asiakaslähtöisyys koettiin tärkeiksi.

OSAAVA, AVAUTUVA JA UUDISTUVA SUOMI

Osaava

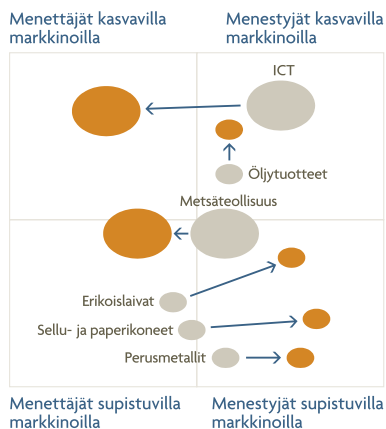
- Tutkimus- ja kehitystoiminnan kasvattaminen, erikoistuminen
- Koulutuksen ja tutkimuksen tason nostaminen, kansainvälisen tason osaamiskeskittymät

Avautuva

- Lisää ulkomaisia investointeja, työvoimaa, tutkijoita, tutkimus- ja koulutusjärjestelmän kansainvälisyyden lisääminen
- Suomalaisyrittäjien kansainvälistyminen (vientit, investoinnit)

Uudistuva

- Tuottavuus (erityisesti julkiset ja yksityiset palvelut), elinkeinopolitiikka, verotus, työmarkkinat, joustavuus, jne.

Suomen tärkeimpien vientituotteiden asema globaaleilla markkinoilla 1990-luvun lopulla ● ja 2000-luvun alussa ●.

Pekka Ylä-Anttila, toimitusjohtaja
Etlätieto Oy

2. METSÄKLUSTERIN KILPAILUKYKY: *Metsäklusterin kilpailukykyyn parantaminen edellyttää kustannus-tuottavuus -suhteen jatkuvaa parantamista, jalostusasteen nostamista sekä klusterin myönteisen mielikuvan rakentamista.*

Kilpailukykyyn keskeisiä moottoreita ovat oma aktiivisuus ja usko itseensä. Kustannus-kilpailukyky ja tuottavuuden kehittäminen vaativat jatkuvaa kirittämistä. Maine, brändäys ja design eivät tuo vain lisäarvoa vaan ovat välttämättömyyksiä.

Metsäteollisuuspolitiikkaan kaivattiin hallintorajat ylittävää klusteriajattelua. Vaikka esimerkiksi nykyisen KMO:n perustana on laaja sidosryhmäyhteistyö, puuttuu siitä aito klusterilähestymistapa ja todellinen tiedenvälinen, sektorirajat ylittävä näkökulma.

3. USKO, UUSIUTUMISKYKY JA INNOVAATIOT: *Metsän uusiin tuotteisiin ja palveluihin perustuvan elinkeinotoiminnan synnyttäminen sekä uudet toimintatavat edellyttävät metsäalan sisäistä uudistumis- ja innovaatiokykyä.*

”Menestys on korvien välissä”, todettiin. Tulevaisuuden haasteiden kohtaaminen vaatii uskoa ja ylpeyttä omasta alasta, ja nämä auttavat myös voittamaan muutosvastarinnan, jota esim. organisaatorakenteiden muutostarpeet synnyttävät. Toimivat henkilöstösuhteet ja yhteistyö niin alan sisällä kuin muun yhteiskunnan kanssa ovat tärkeitä.

4. METSÄTALouden JA PUUNTUOTANNON UUDISTAMINEN: *Puun saatavuuden ja metsätalouden kannattavuuden turvaaminen edellyttävät metsätalouden ja puuntuotannon uudistamista.*

Yksityismetsänomistuksen kehittäminen on avainasia. On tärkeää, että metsätalous pysyy dynaamisena toimialana ja että jatkossakin on toimijoita, joille metsätalous on ydinliiketoimintaa, sillä muuten alan dynamiikka kärsii ja innovatiivisuus laskee.

Puun markkinoilletuloa voidaan edistää kehittämällä metsiin liittyviä palveluita sekä parantamalla metsätalouden kustannustehokkuutta. Metsäorganisaatioissa nähtiin tarvetta tehtävien ja vastuiden selkeyttämiseen. Puuntuotannon ohella metsän muiden hyödykkeiden mahdollisuudet on otettava tosissaan.

Yhteiskunnalta odotetaan säästöjen kehittämistä siten, että puuntuotantoon saadaan enemmän vaihtoehtoja. Metsänomistusmuotojen monipuolistamisen arveltiin lisäävän metsiin investoimista, ja esimerkiksi esitettiin yhtiöittäminen tai metsien arvopaperistaminen. Vero-, yhteismetsä-, kiinteistö-, rahasto- ja omaisuusverolainsäädännön kehittämisellä vaikutetaan merkittävästi investointihalukkuuteen.

5. YMPÄRISTÖMYÖNTEISYYDEN JA MONIKÄYTÖN MAHDOLLISUUDET: *Ympäristömyönteisyydestä ja metsien monikäytöstä uutta potkua!*

Ilmapiiri Suomessa on vahvasti ympäristömyönteinen. Tarvittaisiinko kuitenkin ”luonto-ympäristö Korpilampi”, jossa katsottaisiin, mitä yhdessä voidaan tehdä? Metsäsektoria kehoitettiin muistamaan, että ”myös pieni on kaunista”. Matkailu, luonnontuotteet, puuenergian käyttö ja esim. pakkausala tarjoavat vielä runsaasti kestävä kehityksen mahdollisuuksia metsään ja puuhun perustuville elinkeinoille. Yhteiskunnalta toivottiin yrittäjyyden, maaseudun kehittämisen ja alan osaamisperustan tukemista sekä päätöksentekojärjestelmien notkeutta – ”pienessä maassa voidaan ottaa isojakin harppauksia ja silti hallita homma”.

6. METSÄMAINE, VIESTINTÄ JA YHTEISTYÖ: *Huono maine ⇒ ei kauppoja ⇒ ei euroja kun taas Hyvä maine ⇒ paljon kauppoja ⇒ paljon euroja.*

Asiat ovat juuri sitä, miltä ne näyttävät, muistutettiin. Erilaiset mielipiteet, asioiden kyseenalaistaminen ja konfliktit ovat hedelmällisiä ja kuuluvat moniarvoiseen yhteiskuntaan, joten metsäalan on oltava valmis ja erityisesti

altis keskustelemaan muun yhteiskunnan kanssa. Metsäsektori tarvitsee suunnitelmallista, jatkuvaa ja vahvaa viestintää. Peruuntuneen paperikaupan todellinen kärsijä on koko yhteiskunta, joten viestinnän pitää olla osa KMO:aa.

Keskusteluissa nostettiin esille myös Suomen kansallisten etujen ymmärtämisen tärkeys. Suomi kilpailee muiden maiden kanssa. Globalisaation edetessä kansalliset edut ja yhä kansainvälisempien yhtiöiden edut ovat entistä enemmän kaksi eri asiaa eikä aitoa kotimaista teollisuutta enää ole. On huolehdittava siitä, että alan toimintaedellytykset ja -olosuhteet pysyvät kilpailukykyisinä.

Kurssin metsävisio

Kurssin ”metsävisio 2020” -keskustelun tiivisti HANNU JÄRVINEN: ”Suomesta tulee kasvava joukko uusiutuvia, hyvän hinta-laatusuhteen omaavia tuotteita, joiden alkuperä on maailman parhaiten hoidetusta ympäristöstä. Suomen metsät säilyttävät hyvän luonnon diversiteetin, tarjoavat taloudellisen perustan kasvavalle joukolle ihmisiä uudistuvien alkutuotannon, palveluiden ja teollisen tuotannon parissa, joka mahdollistaa maan tasapainoisen kehittymisen. Toimijat ovat ylpeitä ammatistaan, joka tarjoaa mielenkiintoisia, hyvin palkattuja tehtäviä huippututkimuksen, teollisuuden, palveluiden ja alkutuotannon tehtävien parissa. Ihmisillä on mahdollisuus valita työpaikkansa luonnon parissa, taajamaympäristössä ja kansainvälisten tehtävien parista.”

Kohti kansallista metsäohjelmaa

Kansallisesta metsäohjelmasta toivotaan tulevaisuuden sektoriohjelmaa, jossa mitattavat lopputulokset ovat esim. työpaikkoja, brändejä, patentteja tai syntyneitä mikroyrityksiä eikä vain puukuutio- tai tiekilometrejä.

Metsäohjelmaa pidettiin tarpeellisenä, koska teollisuus tarvitsee ennustettavuutta. Julkisen vallan tehtävä on luoda edellytyksiä kannat-

Kuhmo-talon johtaja Matti-Jussi Pollari kertoi talon salin muuntuvan moneen käyttötarkoitukseen. Pianisti Pekka Mikkola vei kurssilaiset Kuhmon Kamarimusiikin tunnelmaan.

tavalle liiketoiminnalle. On kuitenkin mietittävä, mihin yhteiskunnan varoilla ylipäätään voidaan vaikuttaa ja mihin taas voidaan vaikuttaa sektorin sisällä. Markkinat toimivat erityisesti lyhyellä aikavälillä omilla ehdoillaan. Metsäteollisuus voi siirtyä muualle, mutta metsät pysyvät Suomessa.

Ohjelman haasteena on, miten löytää tasapaino eri suuntiin vievien intressien kesken. Parhaimmillaan ohjelmaprosessissa tarkastellaan erilaisia vaihtoehtoja ja niiden ennakoituja vaikutuksia. Kansallinen strategia ei ole vain osastrategioidensa summa vaan kansallisella tasolla täytyy osata tehdä priorisointia ja fokuksia. KMO olisi myös kytkettävä isompiin agendoihin ja esimerkiksi EU-politiikkaan.

Kansallisen metsäohjelman tarkastustyön taustaksi tarvitaan perusteellinen tulevaisuuden kartoitus. Haasteena on saada mukaan uudenlaista ajattelua, joka ei välttämättä onnistu sidosryhmä- ja konsensuspohjaisessa prosessissa. Ohjelmissa sorruttaaan helposti ”luettelemaan kaikki parantavat asiat maan ja taivaan väliltä

eikä pystytäkään fokusoimaan oleellisiin asioihin ja tekemään valintoja”. Kansallista metsäohjelmaa varoitettiin ”hankeinflaatiosta”. Selvityksiä ja ohjelmia on paljon, oleellista on ryhtyä toimenpiteisiin. KMO ei myöskään saa rajoittua vain hallinnonalojen sisäiseksi selvitystyöksi, vaan tueksi tarvitaan ulkopuolisia selvityksiä, jotka eivät ole sidosryhmäsidonnaisia.

Tulevaisuutta luovat uudet tuotteet ja uudet innovaatiot löytyvät yhä useammin toimialojen rajapinnoista, joten suunnittelu- ja ohjelmityön vaatimukset kasvavat. Metsäklusterille tyypillisenä pidettiin eräänlaista ”siiloutumista”. Jotta se toimisi aidosti klusterina, olisi näiden siilojen seinä selkeästi madallettava tai rakenteita muutettava. Alan kehittämistä hiertää myös aidon dialogin puute. Suomalainen konsensus on edelleen osittain näennäiskonsensus, jolloin keskustelu tarkoittaa sitä, että kokoonnutaan lukemaan oma mielipide, jonka jälkeen kukin lähtee pois, muuttamatta mielipidettään. Jotta KMO:sta saadaan moderni ja toimiva, on sen oltava aidosti ulospäin suuntautunut.

SEMINAARIPÄIVÄ, KIRKKONUMMI 27.4. KESKIVIikko**Kurssin avaus****Tervetuloa! Metsäkonfliktien tavoitteet ja keinot**

Puheenjohtaja Heikki Juslin, Suomen Metsäyhdistys ry.

Metsäakatemian avaus

Kauppa- ja teollisuusministeri Mauri Pekkarinen, Kauppa- ja teollisuusministeriö

Metsien merkitys ja mahdollisuudet maailman mittakaavassa**Maailman metsät paljon vartijoina**

Ympäristöylitarkastaja Heikki Granholm, maaseutu- ja luonnonvaraosasto, Maa- ja metsätalousministeriö

Metsätalous ja -teollisuus – globaali paikallinen elinkeino

Toimitusjohtaja Olli Haltia, Savcor Indufor Oy

Euroopan metsäkysymykset idästä länteen**Metsäpolitiikan suuret kysymykset Euroopassa**

Osastopäällikkö, ylijohtaja Aarne Reunala, metsäosasto, Maa- ja metsätalousministeriö

Venäjä metsäteollisuuden investointikohteena

Strategia- ja talousjohtaja Lauri Junnila, Oy Metsä-Botnia Ab

Suomen metsäalan tulevaisuusluotauksia**Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi – Suomen metsät ja metsäteollisuus maailmantaloudessa**

Toimitusjohtaja Pekka Ylä-Anttila, Etlatieto Oy

Metsäakatemian tulevaisuustyöpaja**Iltaohjelma****Kurssi-illallinen Majvikin linnassa**

Isäntänä pääjohtaja Jan Heino, Metsähallitus

MAASTOJAKSO, KAINUU 11.5. KESKIVIikko**Tervetuloa Kainuuseen**

Maakuntajohtaja Hannu Leskinen, Kainuun maakunta -kuntayhtymä

Kilpailukykyisen paperin raaka-aineet, UPM, Kajaanin paperitehdas Vierailu paperitehtaalla**Kainuu vai Kiina – mikä ratkaisee globaalin yrityksen strategiavalinnoissa?**

Liiketoiminnan kehitysjohtaja Pauli Hänninen, UPM, liiketoiminnan kehitys

Osaaminen ja innovaatiot metsäklusterin vahvuus ja elinehto

Tutkimusalueen johtaja Annikki Vehniäinen, Oy Keskuslaboratorio – Centrallaboratorium Ab (KCL)

UPM Kajaanin paperitehtaan haasteet muuttuvassa maailmassa

Tehtaanjohtaja Kari Pasanen, UPM, Kajaanin tehdas

Kainuun Voima ja metsäenergia

Toimitusjohtaja Tapio Kakko, Kainuun Voima Oy

Yhteistyö, ympäristö ja yrittäjyys puunhankinnassa, Metsäyhtymä Karjalaisen tila, Jormuan kylä, Kajaani**Suomen metsämaakunta Kainuu**

Johtaja Jorma Tolonen, Metsäkeskus Kainuu

Puumarkkinat ja puunhankinnan ohjaus – perinteitä ja huipputeknologiaa

Aluejohtaja Sixten Sunabacka, UPM, Pohjanmaan hankinta-alue

Ympäristönäkökulmat puunhankinnassa

Ympäristöpäällikkö Juhani Pyykkönen, UPM, Pohjanmaan hankinta-alue

Hakkuunäytös

Ostoesimies Jukka Heikkinen, UPM Pohjanmaan hankinta-alue

Korjuu- ja metsäenergiayrittäminen

Yrittäjä, Seppo Kulju, Metsäseppo Ky & Kulju SMP Oy

Metsäalan kuljetusyrittäminen

Yrittäjä Alpo Jokelainen ja puutavara-auton kuljettaja Timo Kela, Kuljetusliike Alpo Jokelainen

Metsänomistaja yrittäjänä

Metsänomistaja Veikko Korhonen, Metsäyhtymä Karjalainen

Metsäakatemian tulevaisuustyöpaja

Samporetki Pohjolaan

MAASTOJAKSO, KAINUU 12.5. TORSTAI

Linturetki

Erikoissuunnittelija Ari Meriruoko, Metsähallitus

Yksityismetsänomistajat avainasemassa, Hotelli Kalevala, Kuhmo

Monitavoitteinen metsänomistaja paljon vartijana

Professori Jari Kuuluvainen, Helsingin yliopisto, metsäekonomian laitos

Metsänomistajan päätöksenteon apuvälineet

Toiminnanjohtaja Heikki Rahko, Kainuun metsänomistajien liitto

Metsien hoidon ja käytön suunnittelu ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen, Metsähallituksen alue, Lauttavaaran luontokoulumetsä

Yhteiset metsät monessa käytössä

Aluejohtaja Juhani Karjalainen, Metsähallitus, Metsätalous

Metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Monimuotoisuuden turvaamisen perusteet ja keinot

Aluepäällikkö Hannu Lehtonen, Metsähallitus, Pohjanmaan-Kainuun luontopalvelut

Metsiemme uhanalaiset lajit – tilanne ja tulevaisuudennäkymät

Metsäryhmän puheenjohtaja Olli Manninen, Luonto-Liitto ry

Metsien hoidon ja käytön suunnittelu

Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelu – yhteistyöllä suuntaviivat maankäytölle

Projektipäällikkö Veikko Hiltunen, Metsähallitus, Metsätalous

Metsäsuunnitteluharjoitus

Johtaja Jorma Tolonen ja metsätarkastaja Sari Juntunen, Metsäkeskus Kainuu

Metsät virkistykseen ja matkailun puitteena, Metsähallituksen alue, Lentuankosken luontotupa

Kaupunkimetsien käyttö ja hoito

Projektinjohtaja Eeva Kuuluvainen, Helsingin kaupunki, talous- ja suunnittelukeskus, kehittämisosasto

Metsien anti luontomatkailulle

Luonto-opas Sabrina Logeais, Wild Brown Bear

Puutuoteteollisuuden menestystekijät, Kuhmo Oy:n saha, Kuhmo

Puutuoteteollisuuden strategiat ja kehittäminen – julkisen teknologiarahoittajan näkökulma

Johtava teknologia-asiantuntija Juha Vaajoensuu, Teknologian kehittämiskeskus Tekes, rakennus- ja puutuoteteknologia

Kainuulainen arvopuu jalostuu asiakkaiden tarpeista

Toimitusjohtaja Lauri Nakari, Kuhmo Oy

Kumppaneiden kanssa kilpailuetua

Toimitusjohtaja Arto Appelgren, AA-Puu Oy

Tutustuminen Kuhmo Oy:n sahaan

Metsäakatemian tulevaisuustyöpaja

Illanvietto Kuhmo-talolla

Isäntänä Kuhmon kaupunki

MAASTOJAKSO, KAINUU 13.5. PERJANTAI

Sotkamo Kainuun veturina

Kappalainen Antti Lankinen, Sotkamon seurakunta; Kainuun luonnonsuojelupiiri

Tulevaisuustyöpajan tulokset ja kurssin päätöskeskustelu

MIKSI PÄÄTTÄJILLE METSÄAKATEMIA?

Metsäakatemia on yhteiskunnan eri sektoreiden päättäjille suunnattu metsäaiheinen kutsukurssi ja keskustelufoorumi.

Metsäakatemiassa metsäsektori pyrkii avautumaan entistä enemmän muuhun yhteiskuntaan tarjoamalla eri alojen vaikuttajille laaja-alaisesti tietoa metsien hyvinvoinnista, metsäsektorista sekä sen toimintaedellytyksistä ja merkityksestä Suomessa ja globaalisti. Vastavuoroisesti metsäsektori odottaa saavansa yhteiskunnan muilta päättäjiltä tietoa ja vaikutteita toimintaympäristön muutoksista ja keskeisistä yhteiskunnallisista kehityshaasteista.

Kursseille kutsutaan keskeiset poliitikot ja virkamiehet, liike-elämän ja etujärjestöjen johto sekä tieteen, taiteen, kansalaisjärjestöjen ja tiedotusvälineiden edustajia; kerrallaan 25–30 osanottajaa. Osanottajat vaihtuvat kurssseittain.

Kukin Päättäjien Metsäakatemia on nelipäiväinen, koostuen pääkaupunkiseudulla järjestettävästä seminaarijaksosta ja retkeilynä toteutettavasta maastojaksosta.

Päättäjien Metsäakatemia toimii Suomen Metsäsäätiön sekä maa- ja metsätalousministeriön tuella. Toiminnasta vastaa Suomen Metsäyhdistys.

Lisätietoja: <http://www.smy.fi/pma>

JÄRJESTÄJÄT

Etelämaa Tarja, Päättäjien Metsäakatemia, *projektsihteeri*

Hellström Eeva, Päättäjien Metsäakatemia, *johtaja*

Hytönen Leena, Päättäjien Metsäakatemia, *projektipäällikkö*

Karvonen Juhani, Suomen Metsäyhdistys, *toiminnanjohtaja*

Turunen Katja, Päättäjien Metsäakatemia, *kurssiassistentti*

PÄÄTTÄJIEN METSÄAKATEMIAN NEUVOTTELUKUNTA

Sailas Raimo (pj.), Valtiovarainministeriö, *valtiosihteeri*

Hautojärvi Sirkka, Ympäristöministeriö, *kansliapäällikkö*

Härmälä Esa, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto, *puheenjohtaja*

Juslin Heikki, Helsingin yliopisto, *professori*

Mäenpää Mikko, STTK, *puheenjohtaja*

Poranen Timo, Metsäteollisuus ry., *toimitusjohtaja*

Ruokanen Tapani, Suomen Kuvalehti, *päätoimittaja*

Tanninen Timo, WWF, *pääsihteeri*

Tanskanen Antti, Osuuspankkikeskus, *pääjohtaja*

Vaitinen Jarmo, Maa- ja metsätalousministeriö, *kansliapäällikkö*

MAASTOJAKSON SUUNNITTELUYHDMÄ

Haataja Jyrki, Kainuun maakunta -kuntayhtymä, *suunnittelija*

Kontiokari Janne, Kainuun Etu, *koordinaattori*

Karjalainen Juhani, Metsähallitus, Metsätalous, *aluejohtaja*

Lankinen Antti, Kainuun luonnonsuojelupiiri / Sotkamon seurakunta, *kappalainen*

Mikkonen Tuomo, Metsäkeskus Kainuu, *asiakaspalvelupäällikkö*

Pyykkönen Juhani, UPM, Pohjanmaan hankinta-alue, *ympäristöpäällikkö*

Rahko Heikki, Kainuun Metsänomistajien liitto, *toiminnanjohtaja*

Valtanan Eila, Kuhmon kaupunki, *kaupunginjohtaja*

JÄRJESTELYIHIN OSALLISTUNEET TAHOT

Kainuun Etu | Kainuun luonnonsuojelupiiri | Kainuun maakunta -kuntayhtymä | Kainuun metsänomistajien liitto | Kainuun Prikaati | Kuhmon kaupunki | Kuhmon musiikkiopisto | Kuhmo Oy | Kuhmo-talo | Kuljetusliike Alpo Jokelainen | Metsähallitus, Luontopalvelut | Metsähallitus, Metsätalous | Metsäkeskus Kainuu | Metsäseppo Ky & Kulju SPM Oy | Metsäyhtymä Karjalainen & Liisa ja Veikko Korhonen | UPM, Kajaanin tehdas | UPM, Pohjanmaan hankinta-alue

